

A decorative border in a reddish-brown color frames the page. It features two prominent columns on either side, topped with ornate capitals and entwined with leafy vines. At the top, a decorative arch is supported by a central medallion. The text is centered within this arch.

könyv
könyvtár
könyvtáros

1996
október

MAGYAR OTTLAP

Ez az oldal a World Wide Web Magyar Ottlap - melyen megtalálható a magyarországi WWW szerverek és egyéb, Interneten elérhető információforrások felsorolása. A Magyar Ottlap 1993 óta szolgálja a felhasználókat! (English language version.)

Az alábbi térkép földrajzi áttekintést ad a magyarországi Internet információ szolgáltatásokról. Valamely piros háromszögre kattintva a kiválasztott régió információ szolgáltatásainak részletes listájához juthatunk.

Új szerver regisztrálási kérelme a www@fsz.bme.hu címre küldendő!

WWW

- Földrajzi elhelyezkedés szerint
 - Az összes szerver
 - Budapest
 - Bács-Kiskun megye
 - Baranya megye
 - Békés megye
 - Borsód-Abaúj-Zemplén megye
 - Csongrád megye
 - Fejér megye
 - Győr-Moson-Sopron megye
 - Hajdú-Bihar megye
 - Heves megye

KÖNYV, KÖNYVTÁR, KÖNYVTÁROS

1996. október

Tartalom

Könyvtárpolitika

Biczák Péter: Javaslat a központi szolgáltatások körére, a feladatok telepítésére	3
Murányi Lajos: Könyvtári együttműködés Európában	12
Fejős László: Helyzetkép a magyarországi könyvtárgépesítésről	17
Balogh Mihály: Gutenberg a szupersztrádán	26
Kovács Ilona: Külföldi hungarika gyűjtés és feltárás	30
Emlékeztető a könyvtárak szerepéről az információs társadalomban	32
Javaslat panel-konferencia megrendezésére	33

Műhelykérdések

Péterfi Rita: Referenz kérdések vizsgálata közművelődési könyvtárakban ...	34
---	----

Kiállítás

Villangó István: Száz év az ezerből	44
--	----

Fórum

Monostori Imre: „Korszerű” öncsonkítást?	50
Kiss Istvánné: Párhuzamos dimenziók	52
A Könyvtári és Informatikai Kamara hírei	55
Hírlevél a Magyar Könyvtárosok Egyesülete tagjaihoz	57

E számunk fotói az OPKM-nek a PIM-ben rendezett kiállításáról készültek.

From the contents

- Péter Biczák*: A proposal on central services: their range and institutions (3);
László Fejős: State of the art of library automation in Hungary (17);
Mihály Balogh: Gutenberg on the information superhighway (26).

Cikkeink szerzői

Balogh Mihály, a Kunszentmiklósi Baksay Sándor Gimnázium könyvtárostánára; *Biczák Péter*, a Pest Megyei Könyvtár igazgatója; *Fejős László*, az OSZK munkatársa; *Kovács Ilona*, az OSZK osztályvezetője; *Monostori Imre*, a Komárom megyei könyvtár igazgatója; *Murányi Lajos*, az MTA Könyvtára osztályvezetője; *Péterfi Rita*, az OSZK–KMK munkatársa; *Villangó István*, az OPKM főosztályvezetője

Szerkesztőbizottság: Domsa Károlyné elnök

Maurer Péter, Poprády Géza, dr. Skaliczki Judit, Tóthné Környei Márta

Szerkeszti: Vajda Kornél

A szerkesztőség címe: 1054 Bp., Hold u. 6. – Telefon: 153-3763

Közreadja: a Könyvtári és Informatikai Kamara, a Magyar Könyvtárosok Egyesülete, a Művelődési és Közoktatási Minisztérium, az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum, az Országos Széchényi Könyvtár

Felelős kiadó: **Poprády Géza**, az Országos Széchényi Könyvtár főigazgatója

Készült az OSZK Nyomdatáriumában

Felelős vezető: **Burány Tamás**

Terjedelem: 5,7 A/5 kiadói ív. Munkaszám: 96.292

Lapunk megjelenéséhez támogatást kaptunk a Nemzeti Kulturális Alaptól

Terjeszti az Országos Széchényi Könyvtár

Előfizetési díj 1 évre 2400 forint. Egy szám ára 200 forint

HU-ISSN 1216-6804

Javaslat

a központi szolgáltatások körére, a feladatok telepítésére

A sürgető idő csapdájában vergődve, kénytelenek vagyunk a bevezetőben lezögezni: ez a javaslat a központi szolgáltatásoknak szóló téziseknek, és az ahhoz megküldött vitaanyagoknak az összegzése, illetve továbbgondolása. Éppen ezért sok kérdés még most is nyitva marad, illetve vannak olyan problémák, amelyek megoldásaként több alternatíva is mutatkozik. Az ágazatért felelős minisztérium joga, hogy döntsön, valószínű, hogy e döntés előtt további vizsgálódásokra lesz szükség.

Köszönet illeti az anyaghoz hozzászóló kollégákat, nagyon sok értékes gondolatot írtak le, amelyeket minden különösebb gátlás, s amiért elnézést kérünk, hivatkozás nélkül beépítettünk a javaslatba. A központi szolgáltatások léte és működtetése nélkülözhetetlen a könyvtárügy számára. Kulturális, gazdasági érdek fűződik a könyvtárak rendszerszerű működéséhez, márpedig e rendszer gerince a központi szolgáltatások, kohéziós ereje e szolgáltatások színvonalas, megbízható működése.

Tény, hogy a központi szolgáltatásokból a kisebb könyvtáraknak elsősorban haszna, a nagyobbaknak feladata származik. A központi szolgáltatások működtetése nem csupán annak a könyvtárnak ad feladatot, amelyik a szolgáltatásra vállalkozott, hanem azoknak is, amelyek közvetítenek, és azoknak is, amelyek a végpontot jelentik. Mi következik mindebből? A központi szolgáltatások működése nem csupán annak az egyetlen szervezetnek a felelőssége, amelyik fenntartja, hanem az egész könyvtári rendszernek, s rajta keresztül minden könyvtárat használó állampolgárnak felelősséggel tartozik a szolgáltatás minőségéért.

A központi szolgáltatások nélkülözhetetlen elemei a könyvtári rendszernek, lehetővé teszik a gazdaságosabb működést, biztosítják a rendszer átjárhatóságát és egységességét, elősegítik a terület ellátásának kiegyenlítését.

A fentiekből egyértelműen látszik, hogy a központi szolgáltatások jó megszerzése, színvonalas működtetése, folyamatos fejlesztése kardinális kérdés a magyar könyvtárügy számára, ezért javasoljuk a miniszteri felelősség körébe történő bevonását. Ezáltal garantálható lenne, hogy a központi szolgáltatások nem válhatnának egy-egy intézmény átmeneti nehézségeinek eszközeivé, s az ágazati minisztérium hatékonyabban tudná a jelenleginél befolyásolni a könyvtárügy fejlődését.

Javasoljuk, hogy a könyvtári törvény adja a miniszter kezébe annak a döntésnek a lehetőségét, hogy mi kerüljön a központi szolgáltatások körébe, s hogy ki felel a szolgáltatások ellátásáért.

A központi szolgáltatások legalapvetőbb köret (melyek nincsenek kitéve az idő változásainak) érdemes a könyvtári törvényben is rögzíteni.

Feltétlenül szólni kell a finanszírozás kérdéseiről. Két alapvető szempontot rögtön le kell szögeznünk:

- 1) Nem lehet a költségeket csupán központi forrásból fedezni, mert e kívánság teljesülésének nem lenne a mai körülmények között realitása, másrészt az ingyenes juttatásokkal a felhasználó előbb-utóbb pazarlóan kezd bánni.
- 2) De nem lehet a teljes költséget áthárítani a felhasználó könyvtárakra sem, mert így pont azok nem tudnák igénybe venni, akik a leginkább rászorulnak.

Javasoljuk a kettő ésszerű kombinációját, egy olyan differenciált költségszámítást, amely figyelembe veszi a felhasználók anyagi lehetőségeit, de ugyanakkor igyekszik takarékosan bánni a finanszírozó pénztárcájával. E két dolog akkor lesz összehangolható, ha a szolgáltatást nyújtó folyamatosan társadalmi kontroll alatt áll, s ha a szolgáltatások árának megállapítását piacfelmérés és költség-elemzés előzi meg.

1) A Magyar Nemzeti Bibliográfia (MNB)

Feladata, hogy garantálja a nemzeti dokumentumtermés számbavételét és egyúttal biztosítsa a bibliográfiai leírás egységességét.

Elérendő cél, hogy minden dokumentumról csak egyszer készüljön leírás, s ezt alkalmazza az egész könyvtárügy.

A Magyar Nemzeti Bibliográfia jelenleg három formátumban jelenik meg:

- a) Évi 24 füzetben, füzetenként a rendsző abc sorrendjében a művek. Éves kumuláció 1991-ben jelent meg utoljára. Ez a formátum a gyakorlatban nem igazán használható a művek azonosítására, illetve visszakeresésre, mert nincsenek mutatói. Ezzel szemben ez a formátum az, amelyet a kisebb könyvtárak szerte az országban a leginkább használni tudnának, mivel nincsenek gépesítve, s az ott dolgozó könyvtárosok nagyobb része sincs még számítógépes ismeretekből kiképezve.
- b) CD-ROM változat, a NEKTÁR, amely az 1976–91 közötti anyagot tartalmazza, kiválóan használható keresésre, az árát a városi és annál nagyobb könyvtárak képesek megfizetni. Kívánatos lenne, hogy legalább évenként, a friss anyaggal kiegészítve nyomják újra. E formátumnak hard ware feltétele van: számítógép- és CD-ROM leolvasó, mellyel a kisebb könyvtárak még nem rendelkeznek.
- c) Az MNB floppy változata, mely folyamatosan, off line biztosítja a hozzáférést – megmagyarázhatatlanul drágán (149.000,-), ezt már a megyei könyvtárak zöme sem képes előfizetni, a városi és annál kisebb könyvtárak álmukban sem gondolhatnak rá. Végül, s ez akár lehetne a
- d) pont, az MNB hozzáférhető on line módon azon könyvtárak számára, amelyek a számítógépes hálózatba bekapcsolódtak. Ez a formátum csak keresésre alkalmas, az adatokat nem lehet letölteni belőle. A szolgáltatás ingyenes.

A nemzeti bibliográfia adatai megvásárolhatók a fentiekén kívül tételenként 10,- Ft-ért a Könyvtárellátón keresztül, de például a SZIRÉN program által is, évi 40.000,- Ft-ért.

A fentiekből is látszik: meglehetősen zavaros árviszonyok uralkodnak az MNB körül, a szolgáltatás módja és ára nincs tekintettel a szolgáltatás felhasználóra, ha úgy tetszik: a piacra.

A nemzeti számbavétel a nemzeti könyvtár alapfeladata, a bibliográfiai leírások (a rekordok) előállítását a költségvetésből, az ingyenes beszolgáltatott kötelempéldányokon alapul.

Megfizetni tehát csak az ebből többletmunkával előállított szolgáltatásokat javasoljuk oly módon, hogy az átképzést kísérje figyelemmel a nemzeti könyvtár fenntartásáért és az egész magyar könyvtárügyért egyaránt felelős ágazati minisztérium.

2) Könyvtárellátás

A Könyvtárellátó Közhasznú Társaság jelentős változásokon ment keresztül az elmúlt években. Szolgáltatásai differenciálódtak, a könyvtárakkal kötött szerződésai rugalmasabbak, mint voltak. Gazdálkodása önálló, tevékenysége nyereséges.

Érdemei közül első helyre sorolandó az a kapcsolatrendszer, melyet a könyvkiadókkal kialakított, segített a könyvtáraknak felülemelkedni a könyvkiadás kuszaságain.

A Könyvtárellátónak két súlyos gonddal kell az elkövetkező időben megküzdenie:

- a) az Új Könyvek állománygyarapodási tanácsadó kérdése, mivel a Széchenyi Könyvtár az erre vonatkozó szerződést ez év december 31-vel felmondta. Az UK-ra különösen a közép- és kiskönyvtáraknak szüksége van, mivel ez a kiadvány nem kereskedelmi jellegű, s így a könyvtáros döntéseit megkönnyíti. Az UK sorsát illető döntésnél figyelemmel kell arra is lenni, hogy egy több mint 30 éves adatbázis van a kiadvány mögött. Tisztázni kell azt is, hogy az Új Könyvek állománygyarapítási tanácsadó nem a Könyvtárellátó, hanem az egész magyar könyvtárügy, különösen az önkormányzati és iskolai könyvtárak számára készül, amelyek fizetőképessége erősen korlátozott. Miután a könyvtárak részéről jelentős érdekek fűződnek az Új Könyvek megjelenéséhez, s miután az is érdekes, hogy könyvtárakba Könyvtárellátón keresztül bekerülő bibliográfiai leírások egységesek legyenek, így a szakma érdekében konszenzusnak kell, ha szükséges, felügyeleti segítséggel, kialakulnia a két szervezet között.
- b) A könyvek postai kiszállítása egyre drágább, emiatt különösen a kis könyvtárak fajlagos költségei egyre nagyobbak.

Több megoldási javaslat kínálkozik, igazából a Könyvtárellátó gondja lesz a legoptimálisabb kiválasztása.

- I. Ellátórendszerek létrehozása (az NKA legújabb pályázata elindított egy törekvést), így a szerzeményezés központosított.
- II. Felmerült a kereskedelmi hálózat hasznosítása, azaz a könyvtárak a könyvesboltokon keresztül kapnák meg a könyveket (kérdés, mennyire működőképes a kereskedelmi hálózat, s még mennyiben hálózat egyáltalán)

III. A megyei könyvtárak vállalják a kistelepülések ellátását (Kérdés, van-e még kapacitásuk erre, vagy a decentralizálással egészen a volt járási székhelyekig le kellene menni?)

IV. 2-4 alközpont létrehozása, esetleg egy-egy könyvtár infrastruktúrájára építve.

A három utóbbi megoldás komoly gazdasági számításokat igényel.

3) Könyvtárközi kölcsönzés, gyűjtőköri elhatárolás

A két kérdéskör szorosan összefügg, hiszen nem lehet addig gyűjtőköri elhatárolásban dönteni, amíg nincs mögötte egy megbízható, elérhető árú könyvtárközi kölcsönzés, szolgáltatási kötelezettséggel és megfelelő példányszámú dokumentummal. Mindkét kérdéskör szabályozása elavult, így a szegénység ellenére „kincsgyűjtés” folyik a könyvtárakban. Furcsa ellentmondás, hogy míg a rohamosan elértéktelenedő könyveszerzési keretek a könyvtárközi kölcsönzésre ösztönöznének, addig a gyakorlatban a folyamat az ellenkező: a könyvtárközi kölcsönzések száma csökken.

A beérkező javaslatok, vélemények alapján sem könnyű a könyvtárközi kölcsönzésre valamilyen üdvözítő szisztémát kitalálni.

Néhány alapelv, amely központi szabályozást igényel:

- a) Aki kötelesspéldányt kap, legyen köteles abból könyvtárközi kölcsönzést venni, díjként csak a postaköltséget számolhassa fel.
- b) A megyei könyvtárak egyik fő funkciója a könyvtárközi kölcsönzés a területi funkciójából következően (kérdés, igaz-e a városi fenntartású intézmények esetében).
- c) A könyvtárközi kölcsönzés díja könyvtáranként változó, nem lehet így előre közölni az olvasóval (a megrendelővel), mennyibe kerül a szolgáltatás. (Ilyenkor még a könyvtáros sem tudja, honnan fogja a könyvet megkapni.) Átalánydíj megállapítása.
- d) A kötelesspéldány elosztása szempontjából érdekes, különösen a várhatóan csökkenő példányszám miatt, hogy a könyvtárközi kölcsönzést a regionális ellátást végző könyvtárakra, avagy a szakkönyvtárakra bizza a szakma.

Végül alapos megfontolásra méltó az a javaslat, miszerint egy tárolókönyvtárat kellene felfejleszteni, mely részesülne a kötelesspéldányból, amely technikai eszközökkel jól felszerelt lenne, s amely ellátná az egész ország könyvtárközi kölcsönzési igényét. Érdemes lenne egy ilyen tárolókönyvtár, könyvtárközi kölcsönzési központ működésének feltételeit kidolgozni, beleértve a költségelemzést is.

4) Számítógépes hálózatok, adatbázisok

A könyvtárak szempontjából kiemelkedő jelentőségű a Nemzeti Információs Infrastruktúra Fejlesztési Program és az ahhoz kapcsolódó társadalmi szervezet, a HUNGARNET Egyesület.

Magyar Elektronikus Könyvtár

Hungarian Electronic Library

PORTA

Reception desk

Üdvözlőm!

Welcome!

Katalógus

The catalog

Információs pult

Help desk

MEK irattár

MEK project archives

Ruhatár és raktár

Cloakroom and tool-house

Könyvtári faliújság

Library bulletin board

Ajánlott olvasnivaló

Recommended reading

Gyarapodás

New accessions

Virtuális világkönyvtár

World-wide virtual library

Virtuális gyarapodás

New virtual library links

MEK gopher

Internet Expo - MEK

Vendégkönyv

Visitors' book

A WEB-felületet készítette: Major Zoltán

A hálózatba szinte valamennyi nagyobb könyvtár belépett, használja az elérhető adatbázisokat. A közkönyvtárak szempontjából kívánatos lenne a városi, illetve vonzáskörzettel rendelkező községi könyvtárak irányába a továbbfejlesztés, illetve a nagy adatbázisok kiépítése és hozzáférhetővé tétele. A fenti cél elérése érdekében, tekintettel a könyvtárak gazdasági erejére, szükséges lenne központi forrásból támogatni az IIFP könyvtári fejlesztéseit.

Országos programként javasoljuk meghirdetni a könyvtárak INTERNET-be történő bekapcsolását annak érdekében, hogy részt vehessenek a nemzetközi és hazai információs cserében.

E kérdéskörbe tartozik, hogy a Nemzeti Információs Stratégia tervezetéből a könyvtárak kimaradtak, a jövő információs társadalmának megrajzolása során meg sem említi azt az intézményt, nevezetesen a könyvtárat, mely uszkve 3000 év óta őrzi az emberiség tudásanyagát. Vajon ez egy megszüntetésre ítélt intézménytípus, avagy ez az intézménytípus nem alkalmazkodott megfelelően a korhoz? A kérdés sürgős választ követel.

A másik központi kérdés: a könyvtárak számítógépes ellátottsága alacsony fokú, alacsony számú, elavult eszközpark áll az intézmények rendelkezésére. A fejlesztésre központi programot kellene hirdetni.

5) Általános tárgyszójegyzék

A számítógépes adatbázisok, a lokális adatbázisok (pl. helytörténeti gyűjtemények), a helyi katalógusfunkciók számítógépes kiépítése elengedhetlenné teszi az általános (szabályozott) tárgyszójegyzék (ÁTJ) kiépítését. Az adatbázisok közötti átjárhatóság, az adatbázisok összeolvasztásának igénye, de egész egyszerűen a releváns információk könnyebb megtalálásának érdekében egyre jelentősebb kérdésnek tűnik az általános tárgyszójegyzék kidolgozása és folyamatos karbantartása, mivel ez „olvasóbarátabb”, mint az ETO. Az általános tárgyszójegyzék megalkotását különösen az általános gyűjtőkörű könyvtárak, valamint a helyismereti gyűjtemények igénylik.

6) Könyvtártudományi kutatások, könyvtári trendek, könyvtári statisztika

A társadalmi, politikai, gazdasági változások következtében a könyvtári rendszer hatalmas változásokon ment és megy keresztül. Nem szabad hagyni, hogy a könyvtárügyet véletlenszerű politikai, gazdasági megfontolások sodorják egy nem kívánatos irányba.

A tudatos tervezéshez, a társadalmi mozgásokat figyelembe vevő trendek felállításához könyvtártudományi kutatásokra van szükség. Az elmúlt hét évben sok minden történt, amit senki sem írt le, az események összefüggéseit igazán nem elemezte senki.

Szükség van egy intézményre, mely koordinatív és innovatív központként az ország könyvtárügyét szolgálja. Feladatai (Csabay Károly összefoglalóját idézve és egyetértve):

- Hálózati központként szolgál minden olyan könyvtár, de elsősorban a közművelődési könyvtárak, illetve fenntartóik számára, amelyek ezt a szolgálatot igénybe veszik. Látni kell, hogy ez a szerep nem felügyeleti szervet, hanem koordinációs központot feltételez.
- Szakértői tevékenységet fejt ki a könyvtárügy vonatkozásában, értelmez és állást foglal a jog minden területén, kezdve a jogszabály-előkészítéstől a jogalkalmazási kérdésekig. Döntő fontosságú napjainkban és az európai integráció szempontjából egyenesen létkérdés a szerzői jogi problémák tisztázása.
- Országos alközpontként működik a könyvtári hálózat és a szaktárca között statisztikák vonatkozásában. A könyvtárstatisztikának az európai statisztikai szabványokhoz igazításában szakértői felelősséggel tartozik.
- Alapítványi (pályázati) menedzsment-kérdésekben tájékoztató központi feladatokat lát el.
- Társszereplője a magyar oktatási rendszernek a könyvtárak munkaerő el látásában. Részt vesz a felsőfokú szakképzésben, együttműködik felsőoktatási intézményekkel az önálló könyvtáros-doktorandusz-képzés kialakításában és tematikájának karbantartásában. Elsődleges szereplője a közép-

fokú könyvtárosképzésnek, valamint a könyv- és papírrestaurátor-képzésnek Magyarországon.

- Szaktanácsadással vesz részt a bibliográfiai szabványalkotás munkájában. Kapcsolatot tart az illetékes nemzetközi szervezetekkel.
- Könyvtárépítési, -gépesítési és -berendezési kérdésekben szakértői, tanácsadói szerepet vállal. Különös tekintettel a számítástechnika-alkalmazási kérdésekre, mely területen könyvtárvezetők segítése céljából hot line szolgáltatást ad.
- Működteti a magyarországi ETO-irodát.
- Részt vesz a kutatásban. Kutatja a könyvtártudomány alapdiszciplínáinak (könyvtártörténet, könyvtáratan, formai feltárás, osztályozás, tájékoztatás) mindenkori kérdéseit, különös tekintettel van olyan társtudományokhoz kapcsolódó határterületekre, mint az informatika, számítástechnika, matematika, történelem, szociológia, pszichológia, jog, nyelvtudomány. Rendszeresen foglalkozik aktuális kutatási kérdésekkel, napjainkban például a retrospektív konverziós feladatokhoz kapcsolódóan különböző formai feltárási eredmények írásképeinek feldolgozása érdekében az alakfelismerési, szintaktikai és nyelvészeti támogatás elméleti kutatásával.
- Létrehozza, majd karbantartja az Általános Tárgyszójegyzéket. Az ÁTJ-t kuratóriumi döntéshozatal keretében saját hatáskörében aktualizálja.
- Vagy a jelenlegi formájában, vagy azt formai szempontból esetleg módosítva, de tartalmát és célját tekintve lényegében változatlanul szerkeszti és kiadja az Új Könyvek ajánló bibliográfiát.
- Működteti a Könyvtártudományi Szakkönyvtárat. E minőségében karbantartja és rendszeresen kiadja a könyvtártudomány tezauszát, szakirodalmi bibliográfiáit a magyar és a nemzetközi közönség használatára.
- Vezető könyvtártudományi szaklapot szerkeszt és ad ki.

Kiegészítések:

A könyvtári gyakorlat vizsgálatára alapozva, a nemzetközi összehasonlítás tükrében fejlesztési trendek kidolgozása, javaslatok a politika számára.

Olvasáskutatás.

7) Képzés, továbbképzés

Ez az a terület, amellyel a könyvtáros szakma talán a legtöbbet foglalkozott a közelmúltban. Csapó Edit vitaanyaga, a sok-sok hozzászólás következtében kirajzolódott egy kívánatos fejlesztési trend, bár a képzés gyakorlatában még sok ellentmondás rejlik.

Nem sikerült tisztázni, hogy miért kell azonos fizetési kategóriába sorolni a tanítóképző főiskola könyvtári szakkollégiumot és a tanárképző főiskola könyvtár szakot végzett hallgatóját, holott ez a két dolog a pedagógusok besorolását

meghatározó jogszabályban sem keveredik. S ugyancsak nem sikerült tisztázni, hogy ki a könyvtárasszisztens, miért van szüksége 1100 órás kiképzésre, amikor ez B2 fokozatú végzettség.

Javasoljuk a jogszabályok módosítását e két probléma megoldásának érdekében.

8) A könyvtári szaksajtó

A szakma öntudata, informáltsága, belső fejlődése szempontjából fontos kérdés a színvonalas szaksajtó folyamatos megjelenése.

A lapgazdák köre tisztázódott, a szaksajtó alapvető gondjai anyagi természetűek, létét nem lehet pusztán a könyvtáros szakma eltartó erejére bízni.

9) A területi ellátás, avagy a megyei könyvtári feladatok

Központi szabályozást, támogatást igénylő kérdések a könyvtári rendszert erősítő, a hálózati ellátás gondolatát alátámasztó feladatok. Ellene hat az önkormányzati önállóság elve, mellette szól a gazdaságosság, a hatékonyság ténye, a rendszerszerű működés előnyei. Feladatok, melyeket területi szervezésben érdemes működtetni: (Toldi Márta megfogalmazásában, kiegészítve a többi véleménnyel)

1. a megye egész területén felelősségi körébe tartozik a szükséglet-piramis csúcsán ill. szolgáltatásközvetítéssel: röviden fogalmazva: *a térség általános tudományos könyvtára*, melynek gyűjteményi, személyzeti, téri és technikai feltételei egyaránt fontosak!
2. feladata a megyében működő, közfeladatokat ellátó könyvtárak közötti együttműködés szervezése, mindenekelőtt aktív részvétel (szolgáltatóként) a könyvtárközi kölcsönzésben
3. gyakorolja a megyei „archívkönyvtári” funkciót, elsődlegesen a térség helytörténeti irodalma vonatkozásában, továbbá a kutatási, ritka igényeket szolgáló dokumentumok megőrzésével. A feladatkör regionális együttműködés keretében megvalósuló kötelempéldány-sor megőrzésével is kiegészülhet
4. szaktanácsadó szolgálat működtetése, amelynek keretében fenntartók vagy könyvtárak kérésére vállal közreműködést szakmai programok kidolgozásában, intézkedési tervek véleményezésében, elemzéseket, vizsgálatokat végez, konzultál (Röviden: a megye könyvtárügyének segítése, támogatása)
5. kezdeményező szerepet vállal a térség könyvtári közéletében (szakmai lap szerkesztése, MKE, KIK stb.)
6. a könyvtárosi tudás korszerűsítése érdekében együttműködik más szervezetekkel a továbbképzések szervezésében, közreműködik szaktanfolyamok lebonyolításában (alapfokú, középfokú)
7. technikai szolgáltatások működtetése (könyvkötészet, sokszorosítás, restaurálás, távadatátvitel szolgáltatás stb.)
8. gyűjti a közkönyvtári statisztikákat, nyilvántartja a térség közérdekű könyvtári és információszolgáltatási adatait és ezekből tájékoztatást ad

9. közös katalógusokat, lelőhelynyilvántartásokat vezet
10. az érintett könyvtárostársadalom bevonásával fejlesztő programokat, ajánlásokat dolgoz ki
11. végzi a nemzetiségek könyvtári ellátását vagy közreműködik abban
12. repertorizálási, bibliografizálási tevékenységével nem csupán feltételeket biztosít a tudományos kutatók számára, hanem tudományos produktumokat is létrehoz illetékességi területén
13. kötelempéldány beszolgáltatás lokális ellenőrzése a Szécsényi Könyvtár megbízásából (a helytörténeti gyarapítás miatt, érdeke fűződik a munkához a megyei könyvtárnak!)
14. a kistelepülések könyvellátásának szervezése (közvetlenül és más nagyobb könyvtárakon keresztül)
15. határmenti, regionális kapcsolatok ápolása
16. könyves akciók, programok szervezése, koordinálása a területen

*

A vitaanyagra beérkezett vélemények alapján, ennyiben tudtam összefoglalni a javasolt központi szolgáltatásokat. Véleményem szerint ezek közül jogi szabályozást igényel a Magyar Nemzeti Bibliográfia, a könyvtárközi kölcsönzés, a Könyvtártudományi és Módszertani Központ, és a területi ellátás kérdése.

Biczák Péter

Köszönet azoknak, akik a javaslat létrejöttét véleményükkel, tanácsaikkal segítették:

<i>Arató Antal</i>	<i>Székesfehérvár</i>
<i>Bertalanné Kovács Piroska</i>	<i>Szolnok</i>
<i>Csabay Károly KMK</i>	<i>Budapest</i>
<i>Engel Tibor</i>	<i>Eger</i>
<i>Gyuris György</i>	<i>Szeged</i>
<i>Halász Béla</i>	<i>Veszprém</i>
<i>Kiss Gábor</i>	<i>Zalaegerszeg</i>
<i>Kiss Jenő FSZEK</i>	<i>Budapest</i>
<i>Monostori Imre</i>	<i>Tatabánya</i>
<i>Pallósiné Toldi Mária</i>	<i>Szombathely</i>
<i>Szabó Imréné</i>	<i>Győr</i>
<i>Takáts Béla</i>	<i>Szolnok</i>
<i>Varga Róbert</i>	<i>Kaposvár</i>

Könyvtári együttműködés Európában

Tudósítás

egy ötnapos nemzetközi tanácskozásról

A szélrózsa minden irányából érkeztek könyvtárosok, információs szakemberek június 24-én egy ausztriai kistelepülésre, Zeillernbe, ahol az osztrák könyvtárosok egyesülete (BVÖ) és a Deutsches Bibliotheksinstitut (DBI) Bibliothekarische Auslandsstelle rendezett konferenciát „Észak, Dél, Nyugat, Kelet könyvtári kooperációja” címmel. A konferencia támogatók nélkül nem jöhetett volna létre, így köszönet illeti mindenképp az Open Society-t, a Soros-Alapítványt, a bécsi British Councilt és a Springer-Kiadót.

Európa minden tája – ha nem is minden országa – jelen volt: Nagy-Britanniától Ciprusig, Lettországtól Bulgáriáig, Finnországtól Belgiumon át Olaszországig. (A német résztvevők után a legnépesebb küldöttséggel hazánk képviselte magát nyolc fővel: a Magyar Könyvtárosok Egyesülete elnöke, Vajda Erik mellett az MKE ügyvezető titkára, Hegyközi Ilona, a nemzeti könyvtár főigazgatója, Poprády Géza, az FSZEK igazgatóhelyettese, Papp István, az MTA Könyvtár osztályvezetője, Murányi Lajos, a szombathelyi megyei könyvtár igazgatója, Pallósiné Toldi Márta, a győri megyei könyvtár igazgatóhelyettese, Szabó Imréné, valamint a Kisalföldi Könyvtárosok Egyesülete elnöke, Mezei György nevét olvashattuk a résztvevők névsorában.)

A meghívások a gyakorlatban is működő kooperációk bemutatására invitáltak, vagyis a szokásos előadások mellett munkacsoportokban is zajlott a konferencia, ahol ki-ki kétoldalú kapcsolatairól és közös tevékenységéről számolhatott be, és ez a beszámoló az ún. plenáris üléseken is röviden elhangzott, azaz mindenki minden elhangzott információhoz hozzájuthatott.

A soknyelvű szakmai közösség szótértését angol és német szinkrontolmácsolás segítette; a tanácskozás felváltva folyt angol és német nyelven. De haladjunk sorjában.

A regisztrációra délután kettőkor került sor egy középkori, nemrég felújított kastélyban, amely számos tanfolyamnak, továbbképzésnek és konferenciának ad rendszeresen otthont.

*

Az ünnepélyes megnyitó és a köszöntések után, ahol Gerhard Richter, az osztrák dokumentációs és információs társaság elnöke, Brigitta Hannelotta, a bécsi British Council képviselője, Karin Pauleweit, a DBI munkatársa, Birgit Dankert professzor asszony, a Bundesvereinigung Deutscher Bibliotheksverbände szóvivője, Margarete Strassnig, az Osztrák Nemzeti Könyvtár munkatársa, valamint az egyik meghívó, Heinz Buchmüller úr, a Büchereiverband Österreichs titkára

szólt a résztvevőkhöz, Jörg Becker (KomTech, Solingen) tartott emlékezetes előadást „Nemzetközi nyelvi sokszínűség – korlátok és gazdagság között” címmel, amelyet élénk vita követett.

A második előadás dr. Walter Koch betegsége miatt elmaradt.

Másnap, a délelőtti első előadója, Charlotta Flodell (Stadt- und Landesbibliothek Berlin) „Hogyan változtatja meg a digitális könyvtár a könyvtárügyet?” címmel az új információs technológia nyomán kialakult paradigma-váltásról értekezett (a könyvtár aktívabbá válik, a hivatás/szakma, a könyvtári szervezet és a könyvtár/felhasználó viszonya átalakul stb.), s végül a könyvtárak „média-kor”-beli feladatait ismertette.

Ezután Marie-Anna Courage (Gesellschaft für Mathematik und Datenverarbeitung mbH, St. Augustin) „Számítógépes adatbázisok Kelet-Európában” címmel adott ízelítőt idén megjelent három kötetes könyvének adataiból, összegezve az adatgyűjtés módszereit és nehézségeit. Megdöbbentő adatokat tárt fel az 1990-1994. évben – elsősorban a tudományos és műszaki könyvtárakban lezajlott drámai folyamatokról (könyvtári egységek megszűnése, az állománygyarapítás tényszámainak zuhanásszerű csökkenése stb.).

Az előadást követő vitában Jelena Jasztrebova (Kulturális Főiskola, Moszkva) után Vajda Erik, az MKE elnöke is hozzászólt az elhangzottakhoz.

A délután folytatódó tanácskozáson Bogil Dobrev professzor (Nemzetközi Egyetem, Szófia) és Vlagyimir Anasin (Orosz Állami Egyetem, Moszkva) számolt be – folytatva a délelőtti témát – az általuk végzett adatgyűjtési munka eredményeiről és nehézségeiről. Ebben a szakaszban Jörg Becker hívta fel ismét a konferencia figyelmét azokra a hibákra és tényezőkre, amelyek az együttműködést gátolják: így a Kelet és Nyugat különbségeire, a különböző konfliktusokra, a nyugati szakemberek elégtelen helyzetismeretére, az empátia hiányára.

Ezt követően a konferencia az előzetes tervek szerint munkacsoportokká alakult át, és így folytatta a munkát, amelyről ezt követően plenáris ülésen számoltak be a vitavezetők.

A plenáris ülésen Vajda Erik elnökölt, megadta a szót, majd röviden értékelte is az elhangzottakat; itt a magyarok zöme is szót kapott.

Az első munkacsoport az „Olvasás határok nélkül” nevű programmal foglalkozott, amely cseh-magyar-szlovén együttműködésre épül, majd a következőkben a Moszkva-Köln-Vestpils (Lettország) közötti kooperációról hallottunk, amely évek óta sikeresen működik. A harmadik munkacsoport az Alpok-Adria-projektben végzett tevékenységéről számolt be (itt Mezei György és Szabó Imréné, valamint Pallósiné Toldi Márta kollégáink voltak érdekelve), illetve annak „A szomszédos országok kortárs irodalma” programjáról, amelyben Ausztria, Bajorország, Horvátország, Magyarország, Olaszország és Szlovénia vesz részt.

Ezután az MTA Könyvtár és az Informationszentrum Sozialwissenschaften berlini részlege két éve folyó együttműködéséről számolt be Murányi Lajos a 'Newsletter – Sozialwissenschaften in Osteuropa' című hírlevél kapcsán.

Poprády Géza a „Szakmai tanulmányutak” címmel az OSzK és a Német Könyvtári Intézet (DBI) közös projektjeiről, Hartmut Walravens pedig a német

nemzeti folyóirat-adatbázis nagyságrendjéről, majd a Berlin-Vilnius-Riga közötti együttműködésről szólva a fejlesztés-tovább lépés lehetőségeiről és terveiről beszélt.

Ezután Robert Davies ismertette a PHARE-programon belüli „Public Libraries Development Project”-et, ahol a megfelelő források felkutatását nevezte meg a legfontosabb teendőként (itt Papp István volt az egyik magyar érdekelte).

Franz Berger Dél-Tirolból „Az Alpok olvasói viszhangja” címmel a régió olvasási programjáról szólt, ahol a tájegység irodalmának megismertetése mellett az olvasóvá nevelés új formáit is igyekeznek kialakítani.

Karin Holl a bajorországi Weidenből a Cseh Köztársasággal kialakított kapcsolatról, a rendezvényekről és a bajor-cseh kulturális napokról beszélt, a bécsi Johanna Hladej pedig az osztrák iskolai könyvtárak és a németországi Hessen kooperációját ismertette (számítógépes könyvtári rendszer adaptálása).

A délutáni munka Carleton Earl (Dorset County Council, Dorchester) összefoglalójával ért véget, aki az alábbiakat emelte ki a mindenkori együttműködés legfontosabb elemeiként: a gyakorlatiasságot, az igazi együttműködést (tanuljunk egymástól is!), a partneri viszonyt, a nyitottságot és a rugalmasságot, a képződő erőt és a dinamikát, s végül az eredmények és a tapasztalatok közzétételét.

*

A tanácskozás harmadik napjára szakmai kirándulásokat szerveztek; az első a közeli melki apátságba vezetett, ahol szakértő kalauzok kíséretében látogatunk el a barokk teremkönyvtárba, majd az épületegyüttesben működő bencés iskola könyvtárába, ahol az új számítógépes könyvtári rendszert (LIBER) is megtekinthetjük.

A következő állomás Bécs volt, az Osztrák Televíziót és a Nemzeti Könyvtárat kerestük fel. Az ÖNB tevékenységének rövid ismertetésén túl az éves évfordulóra (1000 éves az Ausztria-elnevezés) rendezett kéziratkiallítás megtekintésére is lehetőség nyílt.)

A mozgalmas napot a polgármester Városházán adott állófogadása zárta, amelyen a városi és tartományi könyvtár igazgatója üdvözölte a jelenlevő, több nemzetet is képviselő szakmai közösséget.

*

A csütörtöki nap első előadását Neville Keery (European Commission, Brüsszel), az Európai Bizottság X. főigazgatóságának (Információ és kommunikáció) munkatársa tartotta „Kooperációs hálózatok Európában” címmel, amely az általánosságokon kívül igazi információkat nem tartalmazott.

Ezután Barbara Schleihsen (Hága), az EBLIDA új igazgatója az iroda céljait, ezt követően pedig Anita Abell a londoni TFPL-cég tevékenységét, a könyvtári és információs intézményrendszerben játszott szerepét ismertette, majd Aszen Georgiev (Nemzeti Könyvtár, Szófia) azokról a fővárosban szervezett – és

Online katalógusok és adatbázisok

A hazai [online katalógusokról](#) és [adatbázisokról](#) az IIF Gopheren olvashatunk részletesebb listákat.

Ezenkívül 1994-ben a SOTE Könyvtárában készítettek egy átfogó [katalógust](#) (123 kőbte) a hazai egyetemi és főiskolai könyvtárakról.

A hazai OPAC-ok használatáról szól a Bakonyi Géza által készített IIF Füzet: "[Kutatás a hálózati könyvtári katalógusokban](#)" címmel.

HELP

Hazai OPAC-ok:

Aktualizálva: 1996. szeptember 25.

1. Bárczy Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskola, (opac/opac)
 - VOYAGER
2. Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola Könyvtára, Szombathely
 - ALEPH
 - Web szerver
3. BKE Központi Könyvtár
 - Oracle Libraries
 - Web szerver
4. BME Központi Könyvtár
 - ALEPH
 - Web szerver
5. DATE Központi Könyvtár, Debrecen
 - Web szerver
6. DOTE Kenezey Könyvtár, Debrecen (opac/opac)
 - VOYAGER
 - Web szerver
7. Erdészeti és Faipari Egyetem Központi Könyvtára, Sopron
 - VOYAGER
 - Web szerver
8. GÁTE Központi Könyvtár, Gödöllő
 - TINLIB
 - Web szerver
9. Gépipari és Automatizálási Műszaki Főiskola Könyvtára, Kecskemét
 - ALEPH
10. JATE Központi Könyvtár, Szeged
 - BRIS/Search
 - Web szerver
11. KITE Könyvtára, Debrecen
 - VOYAGER
 - Web szerver
12. Központi Fizikai Kutató Intézet Könyvtára
 - ALEPH
 - Web szerver
 - Gopher szerver

a német kollégák által vezetett szemináriumokról beszélt, amelyek a szakmai megújulást segítették (könyvtári menedzsment, projekt-pályázati módszerek, fund-raising-technikák stb.).

A délelőtti Tatjana Jersova (Moszkva) „Az orosz nemzeti bibliográfia és a könyvtárközi kölcsönzés” című (valójában nem ide illő) előadása után Jill Martin (Library Association, London) mondandója zárta. Utóbbi szavaiból kitűnt, hogy az angol könyvtáros egyesület figyelme kiterjed ugyan Kelet- és Közép-Európára és a balti államokra, de – a British Councilal egyetemben – igen szűkös anyagi források állnak rendelkezésére, így kizárólag szellemi és információs támogatást remélhetünk az angol Library Associationtól.

A délutáni program Renate Opadalek (Bécs) 'Könyvtárbusz Nicaraguának' című, diavetítéssel illusztrált előadásával indult, amelyben egy északon fekvő megyeszékhely könyvtárának felszereléséről és működésének sajátosságairól számolt be.

Ezután ismét munkacsoportokban folytatódott a tanácskozás. A plenáris ülés azonban ezúttal másnapra maradt, mivel a szervezők a közeli Neuhofen an der

Ybbsben látható osztrák milleneumi kiállítást iktatták a délutáni programba. A kiállítás megtekintése után Alsó-Ausztria tartományi főnöke személyesen üdvözölte a konferencia tagjait. (Az est baráti találkozóval és ünnepi vacsorával zárult Oberzeillernben.)

*

A zárónapon a plenáris ülésen a csoportelőadók ismertették témáikat.

Peter Helferich (Springer-Kiadó, Berlin) „Regionális könyvkiállítások és -vásárok” címmel a néhai Szovjetunióban kialakított új terjesztési formáról számolt be, amely mind a kiadó, mind a nagy tudományos könyvtárak számára számos előnnyel bír. Jelena Jasztrebova „Női [értsd feminista] könyvtárak”, Dincso Krasztev (Akadémiai Könyvtár, Szófia) „Lehetséges európai projektek az Interneten”, Filiz Cermen (Kelet-Mediterrán Egyetem, Észak-Ciprus) „Könyvtári szolgáltatások egy nemzetközi egyetemen” címmel beszélt a munkacsoportokban elhangzottakról, majd Werner Mollitschnig (Klagenfurt) – Birgit Dankert nevében – foglalta össze az „Európai könyvtárosképzés”-témát. Végül Johan van de Walle (Project Bureau for Information Management, Hága) „Egy sikeres kooperáció főbb jellemzői” címmel holland és magyar intézmények – közte a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár – együttműködésének tapasztalatait ismertette.

A tanácskozás összegezéseként Karl Stroetmann (Bonn) vezetésével – és vezényletével – került sor „A sikeres projekttervezés és -menedzsment követelményei”-téma megbeszélésére, amelynek során a konferencia közösen vázolta fel, milyen lépésekben és miképpen kell megalapozni, megtervezni, felépíteni, megpályázni, pénzügyi támogatást szerezni, menedzselni és tovább folytatni egy projektet. (A munkának ebben a szakaszában főleg Vajda Erik és Papp István jeleskedett észrevételekkel, javaslatokkal.)

A zárszót Elisabeth Simon (DBI) és Heinz Buchmüller (BVÖ), a tanácskozás szervezői és házigazdái mondták, és ezzel az öt napos konferencia befejezte munkáját.

*

Összefoglalva elmondható, hogy a meghívottak – előadóként vagy más minőségben – tevékenyen részt vettek a konferencia munkájában. Ezen túlmenően meg kell említenünk, hogy Vajda Erik, a Magyar Könyvtárosok Egyesületének elnöke tárgyalt Barbara Schleihaagennel, majd Jill Martinnal is. Természetesen ezen kívül is számos beszélgetésre nyílt lehetőség, mind a régi ismerősökkel, mind a Zeillernben újonnan megismert kollégákkal, szakemberekkel.

Végül meg kell említenünk még egy jövőbeli kooperáció lehetőségét is, amely talán nemzeti könyvtárunk számára kínálkozik; a keddi napon, a hatodik munkacsoportban hangzott el egy figyelemre méltó tájékoztatás a német nemzeti könyvtár folyóiratadatbázisának a Baltikummal való együttműködéséről. Az előadó, Hartmut Walravens (Staatsbibliothek, Berlin) jelezte, hogy tervezik a kooperáció további bővítését több szakaszban, így majd hazánk is bekapcsolódhatna ebbe a munkába, és élvezhetné e hatalmas adatbázis előnyeit.

Igen hasznos volt a konferencia, noha nem nyújtott igazán konkrét támpontokat a „hogyan tovább?” kérdéséhez. Mindenesetre a konferencia anyagát tartalmazó, talán már idén októberben megjelenő kiadvány birtokában szélesebb körben válhatnak ismertté az elhangzott tapasztalatok.

Murányi Lajos

Helyzetkép a magyarországi könyvtárgépesítésről

(Elhangzott A Magyar Könyvtárosok
IV. Szakmai Találkozásán, Debrecenben)

Kedves Vendégeink, előadásom előzetesen megfogalmazott címét máris pontosítanom kell, hiszen a rendelkezésre álló időben mindössze vázlatát lehet adni annak, ami a magyarországi könyvtárakban ezen a területen végbement, ill. jelenleg is folyamatosan zajlik, változik. Mégpedig olykor tervszerűen, olykor pedig eléggé esetlegesen alakul. Sokszor még a szerencse is befolyásolja a könyvtárak ez irányú előrehaladását, s bár nem szerencsének hívjuk, hanem pályázati zsűrinek, bíráló bizottságnak, ám tény: sok múlik e tisztes társaság ítéletképességén és döntésén.

Sokdimenziójú ez a terület.

Önök ma hallgatnak előadást az elektronikus könyvtárról, pontosabban a *Magyar Elektronikus Könyvtár*ról, amely néhány megszállott könyvtárszervező kitarását dicséri, s amelynek képletes polcairól immár leemelhető a magyar szépirodalom klasszikusainak sok műve, illetve „átemelhető” saját számítógépünkre. A magánképtár gyarapítása sem feltétlenül a hajdani „Az én múzeumom” sorozat gyűjtésével, a tasakban található reprodukciók helyükre ragasztásával történik ma már, hanem egy virtuális galériából tölthetünk át jobbnál jobb minőségű reprotókat, s ezek élvezhetőségét csupán saját számítógépünk technikai szintje befolyásolja. A Képes Krónika gyönyörű iniciáléit csillogó CD-ROM közbejöttével csodálhatjuk, s hogy milyen minőségben, azt megint csak saját technikai hátterünk szintje befolyásolja csak. És hogy a legutóbbi időszak szenzációjával zárjam ezt az ívet: nemrégiben egyenes adásban lehetünk részesei az Interneten a szárszói József Attila-emlékmű avató ünnepségnek.

A valóság túlzó megszépítése volna persze, ha mindezeket a lehetőségeket minden közgyűjtemény és annak minden látogatója számára elérhetőnek említeném, merthogy, sajnos, ez ma még nincs így. Sok kisebb-nagyobb könyvtár napi gazdálkodási gondokkal küzd, személyzete minimális számú, és nagyon sűrű szövésű az a háló, amin a beszerezhető dokumentumoknak át kell férniük.

A magyarországi könyvtárgépesítés – gondolom, ez más nemzetek könyvtárai esetében sem volt, és nincs másként ma sem –, hosszú folyamat. Nem kerülhetjük meg, hogy ennek néhány állomását akár tanulságul is meg ne említenénk.

„A 60-as években hírek érkeztek az USA-ból és a nyugati országokból valamilyen csodálatos gépekről, a gondolkodó gépekről, és a legtöbb könyvtáros ismer-
te Luhn KWIC-indexét, amely ilyen géppel, komputernek nevezett géppel ké-
szült. Akkor azonban nem annyira a számítógépekkel foglalkoztunk, mert elbű-
völt bennünket az újfajta indexművek szerkezete” írta erre az időszakra vissza-
emlékezve a 3K három évvel ezelőtti áprilisi számában Horváth Tibor, aki 1969-
ben irányelveket fogalmazott meg a minisztérium megbízásából a könyvtárak
műszaki fejlesztéséről. Az előterjesztést megvitató könyvtárügyi tanács veszpré-
mi plenáris ülésén vitás kérdés volt, hogy a gépesítés az egész magyar könyvtár-
ügyet érintse, vagy csak a tudományos és szakkönyvtárakra, ill. dokumentációs
intézményekre terjedjen ki. A felszólalók a teljes könyvtári rendszerre gondol-
tak, s nem anyagi természetűnek tartották a kérdést, sokkal inkább megfelelő
szakembergárda felkészítését hangsúlyozták. A könyvtárpolitika a gépesítés mel-
lé állt, s bár a KMK konkrét tervet dolgozott ki a gépesítésre és a könyvtári
alkalmazásra koncentráló tanfolyamot is kimunkált, a tervekből nehezen vált
valóság.

Ma már világosan látható, hogy ennek oka a központi szolgáltatások gépesí-
tésének több okkal, pl. a saját gép hiányával magyarázható lassúságában rejlett,
annak ellenére, hogy az MNB számítógépes előállításának első kísérleteire már
majd’ negyedszázada sor került. Az 1979-es könyvtárügyi konferencia már úgy
foglalt állást, hogy a számítógépek bevezetését a központi szolgáltatások fejlesztésével
kell kezdeni, hiszen *e szolgáltatások* (központi katalógus, könyvtárközi
kölcsonzés, nemzeti bibliográfia) *szintje határozza meg az egész könyvtárügy fej-
lettségét.*

Mindezekből – bár ez sem elhanyagolható eredmény – egyedül az MNB gépi
feldolgozása valósult meg. Az akkori viszonylag jó gazdasági lehetőségeket – fő-
ként szakemberek hiányában – elszalasztották a magyar könyvtárak.

Érdekes fordulatot hozott az 1984-es esztendő a közművelődési könyvtárak-
ban az akkori sztárgép, a Commodore 64-es szinte egyidejű elterjedésével. Fur-
csa mítosz született ekkoriban a számítógép mindenhatóságáról, ami leggyakrab-
ban abban fejeződött ki, hogy a rendezetlen könyvtárak rendbetételét mint va-
lami csodát a számítógéptől remélték. Egeret vajúdtak a hegyek: jobbára a köl-
csönzés automatizálása volt az eredmény. Azt azonban eredményként jegyezhet-
jük, hogy sokan tanultak meg bánni a számítógéppel, ami ettől népszerűbb is
lett. Az ugyancsak ebből az időszakból ránk maradt örökség viszont ma is kísért:
hajlamosak vagyunk rá, hogy nagyobb feladatokat is meg akarunk oldani gyen-
gebb technikával...

A gyengébb technikához – kényszeredetten ugyan –, de a könyvtári felhaszná-
lásra készített szoftvereket is be kell sorolnunk. A nyolcvanas évek könyvtári
programjai nem tükrözik vissza azt az aprólékos gondnal végzett állománykeze-
lést, ami szinte mint szakmai ártalom, a könyvtáros sajátja. Illetve az a néhány
program, amely a szakszerű feldolgozás minden igényére igyekszik megoldást
adni, elvérzik a mögötte álló kicsi gépi technikán. (Ugyan ki merné ma már ko-
molyan gondolni, hogy többszázézes-félmilliós megyei könyvtári állományok
feldolgozhatók lettek volna a C64-esen, ill. annak 165 ezer betűnyi információt

WWW szerverek Budapesten

- **Budapesti Műszaki Egyetem (BME)**
 - Folyamatszabályozási Tanszék
 - Távközlési és Telematikai Tanszék
 - Nagysebességű Hálózatok Laboratóriuma
 - Matematikai és Számítástudományi Tanszék
 - Műszer és Méréstechnika Tanszék
 - Szociológia Tanszék
 - Ábrázoló Geometria Tanszék; CAAD Csoport
 - Híradástechnikai Tanszék
 - Automatizálási Tanszék
 - Elektronikus Eszközök Tanszék
 - DigLab szerver
 - Közlekedésautomatikai Tanszék
 - Áramlástan Tanszék
 - Közlekedésgazdasági Tanszék
 - Villamosművek Tanszék
 - Gépészkar Informatikai Laboratórium
 - Vegyéssz mérnöki Kar
 - Egyetemi Információs Központ
 - Fizika Intézet
 - Schönherz Zoltán Kollégium
 - Martos Flora Kollégium
 - DECCampus Support Center
 - SYFED Központ
- **Számítástechnikai és Automatizálási Kutató Intézet (SZTAKI)**
 - EMWAC Magyarország
- **Nemzeti Információs Infrastruktúra Fejlesztési Program (NIIF)**
- **EUnet Magyarország**
- **Eötvös Loránd Tudományegyetem (ELTE)**
 - Kommunikációelméleti Kutatócsoport
 - Szilárdtestfizikai Intézet
 - Alkalmazott és Környezetföldtani Tanszék
 - Informatika Tanszékcsoport
 - Kémiai Tanszékcsoport
 - Fizikai Kémiai Tanszék
 - Tudománytörténet és Tudományfilozófia Tanszék
 - Térképtudományi Tanszék
 - Estétika Tanszék
 - Meteorológiai Tanszék
 - Matematika I. és II. tanszékcsoportok
 - Bölcsészettudományi Kar
 - Tanárképző Főiskolai Kar
 - Körösi Csoma Sándor Kollégium
 - ELTE TTK Hallgatói Önkormányzat
- **Semmelweis Orvostudományi Egyetem (SOTE)**
 - Kórélettani Intézet
 - Kárhozottak Háza
 - Markusovszky Lajos Kollégium
 - Képzéskutató, Oktatástechnológiai és Dokumentációs Központ
- **Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem (BKE)**
 - Központi Könyvtár

- **AIESEC**
- **Állatorvostudományi Egyetem**
- **Kandó Kálmán Műszaki Főiskola**
- **Kalazantinum, Piarista Teológiai Főiskola**
- **Bánki Donát Műszaki Főiskola**
- **Századvég Politikai Iskola**
- **Neumann János Számítástechnikai Szakközépiskola**
- **Jedlik Ányos Gimnázium**
- **Puskás Tivadar Távközlési Technikum**
- **Fővárosi Oktatástechnológiai Központ**
- **Nemzeti Távoktatási Tanács**
- **Magyar Tudományos Akadémia**
- **Magyar Tudományos Akadémia Matematika Intézete**
- **Központi Fizikai Kutató Intézet (KFKI)**
 - **Atomenergia Kutató Intézet**
 - **Mérés- és Számítástechnikai Kutató Intézet**
 - **Anyagtudományi Kutatóintézet**
 - **Szilárdtest Fizikai Kutató Intézet**
 - **Részecske- és Magfizikai Kutató Intézet**
- **Izotópkutató Intézet**
- **Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtár (OMIKK)**
- **Országos Mezőgazdasági Könyvtár és Dokumentációs Központ (OMGK)**
- **Közép és Kelet európai Regionális Környezetvédelmi Központ**
- **Társadalomkutatási Informatikai Egyesülés (TARKI)**
- **Központi Kémiai Kutató Intézet (KKKI)**
- **Műszaki Fizikai Kutató Intézet (MFKI)**
- **Csillagászati Kutatóintézet**
- **Kísérleti Orvostudományi Kutatóintézet**
- **MTA Reakciókinetikai és Fotokémiai Munkabizottsága**
- **Magyar Katolikus Püspöki Kar**
- **Magyar Nemzeti Múzeum**
- **Műszaki és Természettudományi Egyesületek Szövetsége (MTESZ)**
- **Magyar Szabadalmi Hivatal**
- **Soros Kortárs Művészeti Központ**
- **Soros Alapítvány**
- **ARTPOOL - Művészetkutató Központ**
- **Pro Patiente Alapítvány**
- **Kulturális és Kommunikációs Központ**

- **Miniszterelnöki Hivatal**
- **Magyar Országgyűlés**
- **Európai Ügyek Hivatala**
- **Ipari és Kereskedelmi Minisztérium**
- **Közlekedési, Hírközlési és Vízügyi Minisztérium**
- **Belügyminisztérium**
- **Művelődési és Közoktatási Minisztérium**
 - **Millecentenariumi Rendezvények**

- **Informatikai Tárcaközi Bizottság**
- **Állami Privatizációs és Vagyonkezelő Rt. (APV)**
- **ICON Kft.**
- **IQSOFT Rt.**
- **ISYS Hungary**
- **Szolgáltatások Magyarországon Kft.**

- XCO Systems Kft.
- IBIS Informatikai Kft.
- DataNet Kft.
- Pannon GSM
- Fornax Rt.
- Magyar Elektronikus Tőzsde Internet Hírügynökség
- Pronet Kft.
- Magyar Távközlési Részvénytársaság (MATAV)
- Magyar Távirati Iroda (MTI)
- Integrity Informatikai Kft.
- E-Net Magyarország Kft.
- ONYX Szoftverház Kft.
- Elender Computer Kft.
- Népszabadság Rt.
- Hungarian Data Systems Kft.
- Hungary.Network Kft.
- INTEGRA Rt.
- Recoznita Rt.
- HyWay Bt.
- Hungária Biztosító Rt.
- IDG Magyarország Kft.
- TopSec Kft.
- IBUSZ Rt.
- Budapesti Piac Információs Hetilap Ltd.
- Heti Világgazdaság Rt.
- Westel Rádiótelefon Kft.
- StarKing Óbuda Kft.
- Westel900 GSM Mobil Távközlési Rt.
- Computronic Számítástechnikai és Elektronikai Társaság
- Qwerty Computer Kft.
- Magyar Államvasutak Rt. (MÁV)

Magyar Ottláp

elbíró adatlemezein. Pedig akkoriban egy lázas, felcsigázott közönségű program-bemutató konferencia majdhogynem bebizonyította ezt.)

Furcsa ellentmondás, ám óriási jelentőségű esemény: miközben lelkes, ámde a könyvtári szakszerűsége, szakmai kívánalmakra fittyet hányó programozók gyártják a jobbra elszigetelt felhasználású programcskákat, 1986-ban megkezdődik egy országos számítógépes hálózat kiépítése az Információs Infrastruktúra-fejlesztési program keretében. Ne feledjük: még javában érvényben van az embargó, az ilyen technikához szükséges berendezések mindegyike COCOM-listás, mégis elkészült a hálózat a szükséges alkatrészek fejkben s így vámolatlanul hazahozott rajzai és itthoni megbütykölése eredményeként, és 1989-ben közel száz végberendezéssel működni kezdett az X25-ös hálózat, amely a program támogatásával létrehozott adatbázisokat közkinccsé tette, emellett elektronikus faliújsággal és levelezési szolgáltatással, később fájltoábbítási lehetőséggel, levelezési listák indításának lehetőségével serkentette a szakmai információ-ellátást. Elsősorban persze a kutatóintézetek, nagyobb egyetemi és szakkönyvtárak számára.

A telefonvonalak ugyan behálózzák az országot, annyira azonban még sincsenek oly sűrűn, hogy minden könyvtárnak esélye lenne rájuk csatlakozni, s ezzel elérni más könyvtárak szolgáltatásait és azt a ma már szinte áttekinthetetlen, de a szorgos rendszerezőknek köszönhetően nagyjából mégis kordában tartható, és ugyancsak nagyjából nem úttalan információözönt, ami az Interneten fellelhető.

Miközben oda kanyarodtunk immár többször is, hogy a sajtóban szinte már túllihegett Internet-lehetőségekről esik szó (érdekes, minden nyáron, immár harmadik éve felröppen a hír, hogy az Internetről meg lehet szerezni a hidrogénbomba receptjét, szerintem az uborkaszezontól elcsigázott zszurnalisztáknak nyaranta direkt felteszi valaki a hálózatra, vagy a sajtószolgálat tavalyi-tavalyelőtti anyagából kaparásznak össze csemegét), szóval mintha elmentünk volna egy fontos, sőt nagyon fontos kérdés mellett. Ez pedig a *szakyszerű gépi feldolgozás programháttéré*.

Számos tapasztalat igazolja, hogy minden könyvtár, ill. könyvtártípus számára egyaránt jól használható, minden könyvtári szakterületet kiszolgáló, integrált rendszert még nem találtak ki, aki megpróbálkozott vele, beletört a bicskája. Valószínűen nem a korai felismerés, hanem valami más az oka, hogy Magyarországon központilag nem szorgalmazták egy ilyen rendszer elkészíttetését, vagy honosítását, noha ilyen igény többször is megfogalmazódott.

A KMK vezetői mindvégig elzárkóztak attól, hogy egyfajta egyenprogramot kínáljanak fel a könyvtáraknak, vagy mint valami egyenzubbonyt erőszakoljanak rájuk. Közben sokan kongatták a vészharangot, hogy el fogunk késni megint.

Azt mondhatjuk, hogy az öt éve csodaszámba menő programok már, vagy már tegnapra is – elavultak. Meg azt is megállapíthatjuk, hogy a ma korszerűnek tartott rendszerek alá „jó lovakat kell tenni”, sok megabájt memóriát, nagy tárolófelületű winchestert, gyors gépet. Hat-hét év alatt nemcsak az 1989-ben még kincsnek tartott (akkori áron negyedmillió forintért megvehető) XT-ket, hanem a 286-os AT-ket, sőt a 386-os gépeket is túlhaladta az idő, ill. az a fejlődés, ami szerencsére a számítógépi technikában hozzánk is naprakész frissességgel eljut ma már.

Ha reálisan pillantunk vissza az elmúlt fél évtizedre, azt állapíthatjuk meg, hogy sokat kárhoztatott lassúságunk nem egyértelmű késedelem, nem lemaradás, hiszen a könyvtárakban azért sok-sok apró és nagyobb adatbázis épült, és tudomásul kell vennünk, hogy ebben, mint minden másban is, van egy felkészülési idő. Erre szüksége van a szakmának azért:

- hogy igényeit nagyon pontosan tudja megfogalmazni,
- ehhez fel kellett készülnie egy olyan szakembergárdának, amely a számítástechnikát és a könyvtáros szakmát egyaránt jól ismeri, alkalmas a gépi és programtechnika kezelésére és az ismeretek továbbadására, egy-egy könyvtárban a számítástechnika bevezetésére, menedzselésére, úgymond rendszergazdai feladatkör betöltésére,
- a könyvtáraknak pedig a feladathoz igazítva kiválasztott programok és az ezek működtetéséhez szükséges jó és nem pár hónap alatt avítottá váló technika beszerzésére kellett koncentrálniuk.

Mindezek alapja egy fontos bűvszó, a képzés. Számos képzési formában része a tantervnek a számítástechnikai oktatás. Nagyok azonban az eltérések óraszám-ban, az oktatáshoz igénybe vehető gépek kiépítettségében és az oktatók szakis-meretében.

A KMK által felügyelt könyvtárosképzési formák közül az asszisztensképzés hat féléves tantervében összesen 90 óra elméleti és gyakorlati számítógép- és programkezelési ismeret szerepelt, amibe gépkezelést, operációs rendszer, segédprogramokat, szövegszerkesztést, adatbázis-kezelést, alapvető könyvtári rendszerek megismertetését, a központi szolgáltatásokról összefoglaló áttekin-tést zsúfoltunk bele, s örültünk, hogy ilyen magas óraszámra tehattünk szert. Az első fél évet átugrottuk, hogy az első szűrőn kiesők ne terheljék az egyébként felettébb szűkös gépparkot. Kiderült, hogy az egyéb oktatási formák mellett együtt ez az elképzelés nem valósulhat meg, kényszerűségből 60-ra csökkentet-tük az óraszámot – változatlan tematika mellett. Mindenki, hallgató és előadó egyaránt megrokkant kissé ettől, de úgy gondoltuk, mutassunk minél többet a gyakorlatból.

A KMK oktatóterme pedig még az elfogadhatóak közé tartozott a mezőny-ben. Magam tapasztaltam, hogy egy megyei könyvtár asszisztensképző tanfolya-mán a számítógépes oktatáshoz a különböző könyvtári munkahelyekről gyűjtöt-ték össze a számítógépeket, gondosan archiválva róluk a mindenféle gazdasági adatokat, egyebeket.

Rendszeresen tanévkezdő módszertani megbeszéléseket tartottunk, egy ilyen alkalommal komoly bírálóat érte a kiadott tematikát. Időszerű lenne felvenni olyan korszerű rendszereket is a tantervbe, mint a Voyager, amit a kollégánő azért dicsért nagyon lelkenedezve, mert éppen egy délelőtti Voyager-bemutatóról jött hozzánk. Egyetértettünk ebben, és bizony abban is, hogy az ehhez szükséges gépi háttér beszerzését még a nagy könyvtárak sem nagyon bírják anyagilag. Az is kiderült, hogy ez a kollégánő egyetlen gépen, a saját munkagépén tanít 10-20 asszisztenshallgatót egy gépesítésben jó nevű egyetemi város megyei könyvtárá-ban...

Mindezzel csak azt szerettem volna érzékeltetni, olykor el-elszakadunk a rea-litásoktól, ami azért nem baj, mert a vágyak sarkallják az embert a megvalósi-tásra.

Mi lesz velünk, ha elszigetelődünk? Gyakran elhangzott kérdés volt ez az elmúlt években, s ez megválaszolatlanságában is magyarázatot adott arra, miért nem fognak hozzá anyagaik feldolgozásához, legalább a helytörténetihez, hiszen ebben amúgy is csak magukra számíthatnak. A bizonytalan kérdés mögött persze eléggé határozottan a központi szolgáltatás iránti igény húzódott meg, ill. azt sejtette, mi lesz, ha egyszer megindul a gépi MNB-szolgáltatás, és ők annak kiválogatott tételeit nem tudják majd a saját építgetett adatbázisukba beillesz-teni.

Nos, a központi szolgáltatások néhány év óta működnek.

Az elsőek ezek közül ugyan nem igényelték maguknak a központi jelzót, egy-szerűen sokak számára elérhetővé tettek kisebb-nagyobb adatbázisokat az IIF-hálózatban, a hálózat mindenkori hozzáférési-kiépítettségi lehetőségeinek függ-vényében. Szakmai és egyéb hibái, hiányosságai ellenére korszakos jelentőségű a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Új Könyvek adatbázisa, amely 1990-ben 58 ezer

tételt regisztrált, és elfogadható, megfizethető áron jutott a közművelődési könyvtárak birtokába. Sajtófigyelő adatbázisok, mint az Országgyűlési Könyvtár PRESSDOK és HUNDOK adatbázisa, jogszabály-, szabadalom- és más feldolgozások, majd egyszer csak az első „nagyágyú” az OSZK műhelyéből, a Nemzeti Periodika Adatbázis a magyar könyvtárakban fellelhető külföldi folyóiratokról és a Magyar Nemzeti Bibliográfia CD-ROM-ja, illetve az ettől az évtől indult floppy-szolgáltatása, miközben az OSZK szakmai vitára bocsátotta a HUN-MARC tervezetét, amely a különböző rendszerekben épített adatbázisok közti rekordcserét hivatott megoldani. Ez utóbbi azért is nagyon fontos állomás, mert a Magyarországra bejutott, honosított rendszerek mindegyike kezeli, ismeri ezt az adatszerkezet-formátumot, és eligazítást is adhat abban, mihez kell illeszkedni az adatcsere érdekében, bármilyen rendszerben készüljön is a feldolgozás. (Aki tett már át adatbázist egyik rendszerből a másikba, minden bizonnyal azt mondja, ez szabványhoz, ajánláshoz igazodás esetén sem könnyed dolog. Ebben a nagy egyetemi könyvtáraknak bizony nagy gyakorlatuk van, mint pl. a Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem Központi Könyvtárának, ahol négy-öt számítógépes rendszerváltást éltek át, mire a most használt Oracle/OLIB rendszernél leborgonyoztak.

Igazuk volt azoknak, akik a piaci törvények szerint jártak el, s amit nem találtak a hazai piacon, azt behozták külföldről. Így került az OSZK használatába a DOBIS/LIBIS és a magyar piacra a TINLIB, az ALEPH, a Voyager, az Oracle Libraries, a Dynix, csupa olyan rendszer, amely szerte a világban nevet szerzett magának a szakmában.

Remek, jó rendszerek, sokoldalúak, ha már túljutottak a honosítás nem rövid időszakán. Egy a baj velük: az áruk felettébb magas, és az általuk igényelt gépi háttér megvásárlásához is sok millió forint kell. Vagyis ezek a rendszerek egyelőre nem kecsagetnek azzal a reménnyel, hogy rájuk alapozva lehessen nagyjából egységes könyvtári számítógépes rendszerben reménykedni.

Mire marad lehetőségük a kisebb, a pályázatokon nem annyira preferált könyvtáraknak, amelyek körébe még a megyei könyvtárakat is részben sorolni lehet, de ide tartozik az összes városi és községi könyvtár és az iskolai könyvtárak nagy része. Számukra is terem azért elérhető kínálat, mint pl. a Szirén rendszer, amelynek ügyes és éber fejlesztői kapcsolatot teremtettek az OSZK-val, hogy az MNB adatbázist saját rendszerük platformján terjeszthessék. Alkalmazói körükhöz ma már másfélszáz könyvtár tartozik.

A megyei és a városi könyvtárak nagy része egy hazai fejlesztésű rendszer, a Textlib támogatására szegődött, és várakozik elkészültére öt éve. A Megyei Könyvtárak Egyesülete finanszírozza készítését. Ez a programfejlesztés ama bizonyos állatorvosi ló tipikus esete, a minden könyvtári munka gépesítésének görcsös akarásával, a részletekbe veszés esélyével és főként a lassúsággal. Pedig amikor indult a munka, s elkészült az egész rendszerben legfontosabb elem, a teljeseen új, önálló fejlesztésű adatbáziskezelő, az a maga nemében kiérdemelte a csodálatot. A könyvtári alkalmazást azonban már ide-odarángatják a különféle szakértői vélemények, miközben a készítők lassan többet tudnak a könyvtáros szakmáról, mint tanácsadók. Reményekre jogosító, hogy emögött a rendszer mögött is ott áll az immár 70 ezer tételes ún. UK adatbázis, amit az FSZEK évente továbbépített. A Textlibre váró könyvtárak nagy részének azonban nincs más

esélye, mint hogy kivárja az egyszer csak elérkező szerencsés véget, a program-készítés befejezését.

Ennek kapcsán, és egyébként is meg kellene említeni az UNESCO MikroISIS programját, amelynek átlátható adatszerkezet-építési logikáján számosan tanulták meg az adatkezelés alapelemeit, és nagyon sok könyvtárban kezdték ezzel a rendszerrel a feldolgozást. Az IIF-hálózat kezdeti adatbázisainak szinte mindegyike ebben a rendszerben készült, és tény: az OSZK-ban jelenleg is több kisebb, ám fontos adatbázis jelenleg is MikroISIS-ben készül, mint a Hungarica Információ, a Hungarica Névkataszter, az IKBD (időszaki kiadványok bibliográfiája, az IKR, Időszaki Kiadványok Repertórium, a MANCI szakirodalmi adatbázis, az ISSN-nyilvántartás, a Katal adatbázis, amely a külföldi hungaricumok katalógustételeit tartalmazza, az évfordulónaptár, az Új Könyvek kéthetente megjelenő füzeteinek tételazonosító adatai. Mindezeket azért soroltam név szerint, mert ezek is részei az OSZK gépi adatszolgáltatásának. A jelek szerint tehát az ISIS még nem vett ki nemcsak a köztudatból, de a használatból sem. Hírek szerint az UNESCO sem ejtette, egy portugál cégnek adott megbízást rá, hogy dolgozzák át C nyelvre, hogy univerzális felhasználású legyen és Windows-os változatát is készítik – immár három éve...

Visszatérve honi dolgainkra: azt lehet mondani, hogy a könyvtárgépesítés erővonalai a következők mentén húzódnak:

- az (N)IIFP szervező hatása az adatbázisok építésében, forgalmazásában. Ez pályázatok kiírásában, ajánlások közzétételében is testet ölt,
- a nemzeti könyvtár szolgáltatásai, ajánlásai
- a felsőoktatási és kutatóintézeti könyvtárak együttműködése
- a közművelődési könyvtárak körében meghirdetett együttműködési törekvés, amely a KIR 1989. őszi konferenciájával alapozódott meg, s az ebből kibontakozó, immár pontosabb törekvéseket megfogalmazó
- Országos Szakirodalmi Információs Rendszer, amely a könyvtárak együttműködésében már pontos technikai ajánlásokat is adott. A Tudománypolitikai Bizottság 1994. május 9-ei ülése elfogadta a rendszerterv szinten kimunkált és széles körben publikált előterjesztést,
- öntevékeny együttműködési körök, amelyek esetleg egy-egy közösen használt szoftver révén jönnek létre, mint a Szirén, vagy a Textlib esetében,
- és még egyszer az (N)IIF, amely számos kiadvánnyal, közhasznú információk hálózatra gyűjtésével óriási szolgálatot tesz a hazai információtovábbításnak, információterjesztésnek, és célratörő tanulmányai talán célba érnek egyszer. (Például megvalósul az a sokat hangoztatott fontosságú trend, miszerint a központi K+F-ráfordítások arányát a jelenlegi 10%-osról az európai országok átlagos 35%-ára volna kívánatos emelni. A *Nemzeti Informatikai Stratégia* c. munkaanyagból származik az a megfigyelés, hogy az informatikai termékek magyarországi piaca USD-ben számolva évi 10%-kal növekszik, valamivel több mint 500 millió USD, de a GDP-hez viszonyítva jóval alatta marad az európai átlagnak.)

Sok teendőnk van még hátra ahhoz, hogy nyugalomba jusson a hazai könyvtárgépesítés. Mindeközben jó érzés, hogy arra is mondhatok példát, amint lehe-

tóségeink ezt megengedik, igyekszünk segíteni határon túli kollégáinknak, az általuk kezelt könyvtáraknak ezen a területen is. Kettőt ezekből megemlítenék. Az elmúlt év végére készült el az amerikai Mellon Alapítvány támogatásával, a KMK szervezésében egy olyan online-összeköttetés, amely a CD-ROM adatbázisok közös használatát hivatott szolgálni. A hálózat részei: a kassai egyetem, amelynek orvostudományi kara is van, a KLTE, a DOTE, a DATE és a Miskolci Nehézipari Egyetem. Az elképzelésekhez képest ugyan csak „fél pénzen” valósult meg, de a Soros Alapítvány révén esetleg tovább bővíthet nemcsak CD-ROM-okkal és önálló vonalkapcsolattal, hanem tovább ágazhat Kárpátalja, Erdély, a Vajdaság irányába is.

Önerőből valószínűen nem tudtuk volna megoldani, de a Nemzeti Kulturális Alap pályázati támogatással a segítségünkre sietett, hogy megszervezhessük a számítógépes könyvtárosoktatók felkészítését, amire ez év februárjában került sor.

Ma már számos forrásból és a korábbiaknál sokkal célirányosabban juthatnak a könyvtárak számítógépesítéssel foglalkozó munkatársai információkhoz, de a tapasztalat azt igazolja, szükség van rá, hogy a KMK továbbra is fenntartsa kisgépes tanácsadó szolgáltatását, ugyanezt nagygépek terén az OSZK vállalta.

Tarka a kép és mozgalmas. Még így, vázaltszerűen is sejteti azokat a mozgásokat, kételyeket, megbotlásokat és vitathatatlan eredményeket, amik együtt jelentik számunkra a számítógép birtokba vételét egy, a tárolt, feldolgozott információtömeget tekintve a gépesítésre talán leginkább rászoruló területen.

Fejős László

Gutenberg a szupersztrádán

(Jelentés a Vándorgyűlésről)

Három társaság fogott össze, hogy közösen szólítsák meg az őket választó szakmabelieket a debreceni vándorgyűlés harmadik, szekciós napján: az olvasószolgálati és a gyermekkönyvtáros szekcióhoz a könyvtáros-tanárok szervezete csatlakozott.

A vándorgyűlés **kommunikáció** kulcsszavához igazodva az alábbi, kissé hangzatos, de találó címet választották matinéjüknek: „**Pedagógusok, könyvtárosok, gyerekek közös nyelven, avagy Gutenberg a szupersztrádán.**”

Legalább száz-százhusz érdeklődő kolléga jelenlétében nyitotta meg a szekcióülést az itt most jelentést tevő **Balogh Mihály**. Kedves meglepetés követte a nyitó szavakat, ugyanis „megszóltattunk” az emberi kommunikáció zenei világnyelvén: a debreceni újkerti ÁMK négy apró nebulója parádés énekes-muzsikás műsorral ajándékozott meg minket. **Potyók Balázné** tanárnőt és **Hadházy Csabáné** könyvtáros kollégánknak illeti a köszönet most, utólag is a nagyszerű élményért.

Marosvásárhelyről érkezett első előadónk, a „másik” **Fülöp Géza**, akit méltán népszerű könyvtár-informatikai szakkönyveiből régóta ismerhetünk már, majd az utóbbi évek nyitásának köszönhetően sokunk személyes ismerőse is lett, gyakran megfordulván a honi könyvtáros szakmai összejöveteleken. A közös szekcióülés hosszú címéből neki a vége jutott, ami az „avagy” után következett: Guttenberg a szupersztrádán.

„Dicsérni jöttem a könyvet, a nyomtatott kultúrát” – szólította meg hallgatóit fordított Antoniusként. Pedig lehetne ok tán temetni is, hisz a könyvtáros céh mostanság megélt válsága egyedülálló az elmúlt évezredek könyvtártörténetében, és e válság okai közül kitüntetett szerep illeti az ötvenéves születési évfordulóját tavaly ünneplő elektronikus számítógépet. „A kiber-térben, az infoszférában, a computópia otthonában lesz-e helyük a könyveknek?” – fogalmazódott meg újra szakmánk nagy kérdése.

A saját válaszát az alábbi, hittelt vallott gondolatra hangszerelte az előadó: „a könyv jövőjéről gondolkodni annyi, mint az emberiség jövőjéről gondolkodni.” Igaz, hogy a szakirodalom ma már egyre inkább digitalizálódik, de talán a humán kultúra még sincs veszélyben – ebből az irányból legalább, hisz Shakespeare, Jókai, Hrabal vagy Esterházy nem élvezhető igazán a képernyőről, vagy ahogyan ezt egy „közülük való”, Kertész Ákos mondja: „Együtt teremteni mámort... Én nem hiszem, hogy erről a mámorról valaha lemondana az emberiség.”

A könyv öntudatos apologetája perze nem holmi luddita, gépromboló, – folytatta hangos töprengését Fülöp Géza, – mindkét formának szívesen adna helyet a Nap alatt, de ha körül-

néz, mégis mindinkább érzékelheti a nyomtatott kultúrára leselkedő veszélyek terjedését. Növekszik az írástudatlanság, csökken a nyomtatott gondolat súlya, presztízse, nőni látszik a szakadék valamiféle írástudó elit, és a „kábelgyerekekből” felnövekvő funkcionális analfabéta tömeg között.

Mit tehet ebben a helyzetben a könyvtáros? Ne hagyja elsodortatni magát! Tegyen szert önbizalomra, törekedjen a szakma presztízsének visszaszerzésére! Legyen, ha kell, információs szakember is, de ne feledje: a használó a legtöbb esetben olvasó is, akinek ebben a minőségében szintén kell tudnunk segíteni.

A könyvtár ne legyen üzleti vállalkozás, de vállalja és teljesítse szocializációs szerepét, vállalja az olvasóvá nevelést, kiegészítve, pótolva, – sőt, mind inkább átvállalva! – a családnak ezt a feladatát, hatását.

Fülöp Géza nagyívú, szenvedélyes előadásának csak gondolat-morzsaí kerültek itt most elő, s ez a néhány sor az előszó szuggesztivitását sem érzékeltethette. Mégis megkockáztatom: az előadó gondolatgazdag szövegét átható, vívódva, verejtékkel kiküzdött, kétség és remény közt érlelődő szakmai hitvallása lenyűgözte a hallgatóságot, értékes útravalót adott mindannyiunknak.

Az informatikust az olvasáskutató szociológus követte előadóként: a KMK osztályvezető **Nagy Attila** ismét nyugtalanító tényekkel, adatokkal, s a belőlük levonható következtetések sorával szembesítette a hallgatóságot.

Bevezetőjében elnézést kért az általa „langyosnak” minősített eredeti címért, ami a programfüzetben áll. Az „Olvasó pedagógusok?” cím helyett

az alábbi korrekciót javasolta: „Napi robotos vagy organikus értelmiségi?”

Reprezentatív fölmérések adataival szembesülhettünk az olvasó (vagy nem olvasó) diákokról, könyvtárhasználó (vagy nem használó) tanárokról. Saját gyakorlati tapasztalatainkkal is egyezően állapította meg Nagy Attila, hogy az utóbbi néhány évben igen erősen romló tendencia mutatkozik a gyerekek olvasási teljesítményében.

Külön és előre fölhívta a figyelmet arra, hogy bármilyen szempontú adatsorban kivétel nélkül mindig rosszabbak a kelet-magyarországi eredmények a nyugati régióra jellemző teljesítményeknél. Ezt azért is el kellett mondania Nagy Attilának, mert hisz Debrecenben voltunk, a keleti régió központjában, s a hallgatóság nagyobbik része is e vidékről érkezett.

Ezután néhány olyan jelenségről hallhattunk, amelyek a „főiránytól” eltérő, pozitív tendenciák háttérben fedezhetők föl:

- a jól olvasó gyerekek mögött mindig olvasó pedagógus volt,
- a hagyományostól eltérő pedagógiai programok résztvevői – diákok, tanárok egyaránt! – mindig intenzívebb könyvtárhasználók a többiekénél,
- a jobb olvasói, könyvtárhasználói teljesítményt fölmutató iskolákban az eredmények háttérben kulcsfiguraként ott az igazgató.

Fülöp Gézához hasonlóan Nagy Attila is hangsúlyozta a család kitüntetett szerepét, hatását. Elmondta, hogy míg az IRA (a Nemzetközi Olvasástársaság) legutóbbi, prágai világkongresszusán az előadások több mint egynegyede az ún. „family literacy”, a családi olvasási szokások köréből merítette tárgyát, addig nálunk

ennek a rendkívül fontos témának ma még jóformán nincs irodalma. Pedig „a gyerek a család tünete”, ezért is érthető, hogy ahol például a szülőket bevonták a különböző oktatásfejlesztési programokba, ott lényegesen nőtt az esély az adott program hatékony megvalósítására.

Nagy Attila végül egy ünneprontó adattal zárta előadását, ami éppen most, – a magyar nemzet millemtenáriuma, s az ezeréves magyar iskola évfordulója idején különösen megdöbbentő, felrázó erővel hathat a magyarság sorsáért, jövőjéért aggódó (szak)emberekre: a „mit olvasol?”-kérdésre összeállt toplistán negyed százada még jó néhány (akkor) élő, kortárs magyar író szerepelt, ám a mai, hasonló listán jóformán nincs mai magyar költő, író. Ha valóban nem, vagy alig olvasnak maiakat a fiatalok, ezzel végső soron a magyar írásbeli kultúra folytonossága kerül veszélybe, s ha nem akarunk, nem tudunk tenni valamit, kerülhet akár végveszélybe.

Ha nem teszünk valamit? De hiszen „nem érek rá értelmiségi lenni!” – panaszolja védekezésül a pedagógus, könyvtári szakma „napi robotosa”. Ki fog hát cselekedni? Hol vannak az „organikus értelmiségiek?” – fogalmazódhattak meg bennünk az önszembesítő, kínzó kérdések Nagy Attila előadását hallgatva.

Fülöp Gézával bekalandoztuk a nemzetközi info-sztrádát, Nagy Attilával a hazai kultúra tájait, hogy aztán a kívülről-felülről szemlélődés után végre szűkebb hazánkba térhessünk meg, belépve a(z iskolai) könyvtárba.

A nap harmadik előadójaként **Albertini Béláné**, a budapesti Tamási Áron nyolcosztályos gimnázium könyvtárostánára, a XII. kerület iskolai

könyvtári szaktanácsadója beszélt az iskolai könyvtári kommunikációs lehetőségekről, esélyekről. Gazdag érzelmi töltésű, helyenként improvizatív monológjában hangsúlyozta többek között, hogy a könyvtáros személyiségén, empatikus adottságain múlik, kialakul-e értelmes, tartalmas pedagógiai szituáció közte, és a lehetséges kommunikációs társ, a tanuló között.

Ha az előadás kulcsszavai – figyelem, testbeszéd, interaktivitás, verbális kommunikáció stb. – nem is számítottak egészen újnak a hallgatóság körében, és a fáradtság is egyre inkább látszott már rajtuk, gyakorlatias példáival, a résztvevőket aktivizáló ötleteivel olykor mégis élénk figyelemre, cselekvő együttműködésre volt képes hangolni a résztvevőket az előadó.

A három előadást néhány hozzászólás követte. Főleg az iskolai könyvtárosok iparkodtak, hiszen őket aktuális gond is sújtotta: a módosított közoktatási törvény éppen megtizedelni – vagy tán megfelelni? – készül a csapatukat.

A hozzászólók után **Vayné Pádár Éva** az olvasószolgálati szekció megbízásából fölolvasta a Magyar Olvasástársaság (HUNRA) kiáltványát, melyet az Alfabetizáció Világnapja (szeptember 8.) alkalmára fogalmaztak meg.

Őt **Lucia Cabarkan** asszony követte, aki a romániai iskolai könyvtárosok szervezetének képviselőjeként előbb néhány közvetlen magyar mondattal köszöntött bennünket, majd felolvasta román nyelvű hivatalos üdvözlő beszédét, amit Fülöp tanár úr volt szíves tolmácsolni nekünk.

Delet harangoztak, s a magunknak megszabott időre az ülést befejez-

tük – volna, ha nem bukkan fel egymás nyomában két buzgó könyves cég is, (egy kiadó és egy kereskedő!), akik bizony elég tapintatlanul hengerelték le a melegtől, a megfeszített figyelemtől és az éhségtől amúgy is alélt társaságot. Értjük persze az indítékaikat: a portékát el kell adni, s az ingyen reklám – kihagyhatatlan ziccer. Ám ahogy a magát megadó, apátiába süllyedt társaságot elnéztem – vagy negyed órán át –, eszembe jutott, hogy mekkora összegeket kifizet a megrendelő egy-egy harminc másodperces reklámért, és akkor én, a „befogadó”, mégis akármikor megnyomhatom azt a bizonyos (ki)kapcsoló gombot. Itt pedig most hozzászólásnak álcázott ingyen reklámot kapunk, aminek a végighallgatására késztet az elemi udvariasság.

Önmagában persze nem az a baj, hogy egy szakmai konferencián szót kap a szakmát ellátó kereskedő. De ha nem a közös gondjainkhoz szól hozzá, hanem az áruját kínálja, akkor ezt fizetessük meg vele.

*

Rendezvényünk keretei egyébként pontosan visszaadták napjaink valóságát: az elején a kis ÁMK-s Józsi, meg a társai a tüneményes muzsikájukkal, népdalaikkal, aztán a lelkes „szakmázás”, a végén meg a belső kényszer, hogy kiáltványban figyelmeztessünk az írás- és olvasástudatlanság veszélyeire, s a külső kényszer, hogy vegyük meg ezt is, azt is, meg amazt is, mert minden eladó.

Ezek volnának **most** a keretek, s azt már csak remélni merem, hogy nem ez az **irány**...

Balogh Mihály

Külföldi hungarika gyűjtés, feltárás szekció

A hungarika gyűjtés és feltárás témája harmadik alkalommal szerepelt önálló szekcióként a magyar könyvtárosok világtalálkozóján, de már a legelső konferencián is súlyponti helyet foglalt el a programban. A hazai és külföldi hungarológiai és velünk foglalkozó más szaktudományi kutatás számára rendkívül fontos a források és hungarika gyűjtemények lokalizálása, tartalmuk, nagyságuk és felépítésük megismerése. Nem kevésbé fontos a hungarika bibliográfia területén folyó munkák bemutatása, valamint a számítógépes adatbázisok és információs rendszerekre vonatkozó ismeretek közkinccsé tétele. Az egyes résztvevők számunkra ismeretlen részletek feldolgozásával járulnak hozzá a teljes kép kialakításához. A 90-es évek második felében, a részletek megismerése mellett, egyre inkább nő az áttekintés igénye. Folyik a külföldi hungarika gyűjtemények összegező felmerése, és egyre nagyobb igény a hungarika bibliográfiai tevékenység megszervezése, elemzése és összefoglalása.

*

Az előadások ebben az összegező és a részleteket pontosító kettős törekvés jegyében követték egymást. Kertész Gyula (az OSZK Retrospektív Bibliográfiai osztályának vezetője) *A szomszéd népek magyar vonatkozású bibliográfiái* címmel tartott ebben a kérdéskörben hézagpótló előadást. Szigethy Rudolf (a Kolozsvári Egyetemi Könyvtár munkatársa) *Az erdélyi irodalom bibliográfiája* című előadása tette teljessé a képet. A külföldi hungarika sajtótermékek regisztrációjának témakörében csatlakozott az előző két előadáshoz Nagy Zoltán (az OSZK mb. fősztályvezetője) az OSZK mikrofilmprogramjának és a *Mikrofilmek címjegyzéke* című sorozat vonatkozó köteteinek ismertetésével.

A történeti kutatást két kitűnő tanulmány képviselte, Újvári Mária (a Kolozsvár Egyetemi Könyvtár munkatársa) egy nagymúltú iskolai könyvtár kéziratos állományának történetéről adott számot *A máramaros-szigeti Református Lyceum kéziratos hungarikái* című tanulmányában. Az egykor 1000 kötetnyi kézirat gyűjtemény az első és második világháborút követően szétszóródott. Ma 280 kötetet a Nagybányai Állami Levéltár őriz. Bitay Éva (a Kézdivásárhelyi megyei könyvtár vezetője) *A Kézdivásárhely hírlapirodalmának történeti adatai* című előadásában Kézdivásárhely sajtójának történetét dolgozta fel a Bem tábornok által adományozott nyomdától kezdve napjainkig, az egykori *Székelly Hírmondó* címét idéző legújabb sajtótermékig.

Dr. Bakó Elemér és Oroszlán Judith, két amerikai magyar könyvtáros pályakepe azt bizonyította, hogy ahhoz, hogy a világ szellemi vérkeringésébe a rólunk és általunk létrehozott információk bekerüljenek, elengedhetetlen a kultúránkat ismerő és értő szakemberek jelenléte.

Dr. Bakó Elemér (Washingtoni Kongresszusi Könyvtár munkatársa) *Harminc év a Kongresszusi Könyvtárban (1955–1985)* c. előadása képet adott arról a gyűj-

teményépítő munkáról, amely a Kongresszusi Könyvtár hungarika gyűjteményének történetében meghatározó szerepet töltött be. Bakó Elemér élt a feltárás és tájékoztatás legkülönbözőbb lehetőségeivel: jelentős kiállítások rendezésével, publikációkkal. Közülük is kiemelkedő munkája a *Guide to Hungarian Studies* c. kétkötetes bibliográfiája. Oroszlán Judith (a Washingtoni Kongresszusi Könyvtár nyugalmazott munkatársa) *30 év tapasztalata a magyar anyag feldolgozásával kapcsolatban Észak-Amerika két legnagyobb könyvtárában, a Kongresszusi Könyvtárban és a Nemzeti Orvosi Könyvtárban* címen azzal a műhelymunkával ismertette meg minket, amely ezekben a szervezethez és technológiai szintjükhez tekintve kiemelkedő jelentőségű gyűjteményekben, a hungarikumok feldolgozása terén zajlik. (E két előadás szövegét a 3K novemberi számában közöljük. Szerk.)

Hajnal Jenő (a Zentai Magyar Művelődési Központ igazgatója) *Magyar helyismereti kutatások a Vajdaságban 1945 és 1955 között* című előadása egy rendkívül érdekes helyismereti és egyben hungarika kutatási program módszertani kérdéseibe engedett bepillantást, s vont le mind tartalmi, mind pedig metodikai következtetéseket. Fáskerti Mária (az Oslói Egyetemi Könyvtár Ibsen Kutató Központ Könyvtárának munkatársa) az összehasonlító irodalomtörténeti munka alapját képező hungarika feltáró tevékenység jelentőségét mutatta be *Henrik Ibsen Magyarországon* című előadása. Előadása egyben lehetőséget adott egy modell értékű – a patriotikum gyűjtésének feladatát ellátó intézmény – az Ibsen Kutatóközpont munkájának megismerésére.

*

A szekció munkája lehetőséget adott a hungarika-kutatás néhány aktuális feladatának megfogalmazására:

- A lehető legnagyobb gondot kell fordítani a múltban létrejött és a ma is folyamatosan keletkező dokumentumok összegyűjtésére és feltárására, mint az információ forrására.
- Szorgalmazni kell a hungarika gyűjtemények és a rejtett értékek minél szélesebb körű feltérképezését és feltárását.
- Törekedni kell arra, hogy a hungarika tájékoztatás területén is létrejöjjön a korszerű tájékoztatás eszközeinek minél teljesebb rendszere.
- Meg kell teremteni a kapcsolattartásnak, az ismeretek továbbhagyományozásának szervezeti kereteit és formáit.

Mindezek megvalósítása érdekében szükséges:

- a hungarika kutatások áttekintésére és egy lehetséges program kidolgozása érdekében egy szervezeti keret (Hungarika Bizottság) újra életre hívása;
- az elméleti, módszertani, történeti stb. ismeretek összegzésére egy kézikönyv szerkesztése;
- a folyamatos tájékoztatás és kapcsolattartás érdekében egy Hungarika Hírlevél közreadása;
- a hálózatokon fellelhető hungarika információk összekapcsolása, egy HUNGARIKA WWW létrehozása.

Kovács Ilona

Emlékeztető a könyvtárak szerepéről az információs társadalomban

Készítette a Magyar Könyvtárosok Egyesülete az Európai Unió és a Közép- és Kelet-európai Országok 2. Fórumának az Információs Társadalomról

Általában is, a közép- és kelet-európai országok szempontjából pedig különösen nagy jelentőségű, hogy megszervezték az információs társadalomról tartott első és második fórumot. Mindazonáltal aggódunk azért, mert a könyvtárak és az információs/dokumentációs intézmények (a továbbiakban: könyvtárak) kulcsfontosságú szerepét az információs társadalomban e fórumok résztvevői az eddigiekben nem méltatták győzelemre.

Tekintettel e tényekre fel kívánjuk hívni a fórum figyelmét a könyvtárak fennálló és egyre növekvő szerepére az információs társadalomban. E szerep röviden az alábbiak szerint jellemezhető:

- Az információs technológia és a megfelelő információs infrastruktúra a fejlődő információs társadalom elengedhetetlen feltétele. Mindazonáltal az információs társadalom révén elérhető társadalmi fejlődéshez szükség van mindenemű információ hozzáférhetőségére és megfelelő intézmények közvetítő szerepére is.
- A könyvtárak a kulturális, tudományos és technikai információk hagyományos forrásai. Ennek az információnak mind mennyisége, mind komplexitása döbbenetesen növekszik. Az egyéneknek és a társadalom intézményeinek ahhoz, hogy ezt az információ-gazdagságot hasznosítsák szükségük van a könyvtárak információsztolgáltató és közvetítő szerepére.
- A tanulóssal szembeni követelmények és a tanulási szokások változnak és még gyorsabban fognak változni az információs társadalom korszakában. Az információk használójának azonban meg kell tanulnia az információ használatát. Az iskolák mellett az iskolai és közkönyvtárak kínálják a legjobb lehetőségeket az információs társadalom tagjának megformálására.
- A könyvtárak átmeneti helyzetben vannak. Az általuk alkalmazott technológia gyorsan változik, vagy legalább gyorsan kellene változnia, és egyre több, a könyvtáron kívül tárolt információhoz is hozzáférést kínálnak használóiknak. Emellett a könyvtárak megkezdtek információk gyűjtését és adatbázisok létesítését és/vagy használatát számos, nem hagyományosan könyvtári, közhasznú témakörben, valójában mindenről ami használóik számára releváns lehet. A nagyobb és kisebb városok, vagy akár falvak közkönyvtárai a település információs központjává alakulnak át és egyaránt biztosítanak hozzáférést az információkhoz és segítséget azok keresésében és használatában.
- Nem kétséges, hogy a lakásában ülő, és saját számítógépe útján a hálózatot használó egyén az információs társadalom egyik jellegzetes alakja. Mindazon-

által a „közönséges” információhasználó továbbra is igényelni fogja a könyvtárak segítségét a neki szükséges információk keresésében és rendelkezésre bocsátásában.

- A könyvtáraknak az információs társadalom fejlődésében betöltött, a fentiekben vázolt fontos feladatai további változásokat követelnek meg a könyvtári technológiában és technológiai infrastruktúrában is. Ezek a változások folyamatban vannak, de felgyorsításukra van szükség ahhoz, hogy a könyvtárak kielégíthessék az információs társadalom velük szemben támasztott minden igényét. Fejlesztésük legyen lényeges pontja az információs társadalom fejlesztésével foglalkozó minden tervnek és projektnek.

A könyvtárak itt körvonalazott szerepe miatt szeretnők az Európai Unió és a fórumon képviselt kormányok figyelmét felhívni a könyvtárak fontosságára az információs társadalomban, aminek tükröződnie kellene a fórum megfelelő ajánlásaiban.

JAVASLAT

panel-konferencia megrendezésére

**A könyvtárak fejlesztése
az információs társadalom érdekében**

*címen, Budapesten, az Európai Unió
és a közép- és kelet-európai Országok
az Információs Társadalomról tartott Fóruma keretében*

Előterjeszti a Magyar Könyvtárosok Egyesülete

A könyvtárak az információs társadalom fejlődésének fontos tényezői, amint arra az Európai Unió és a Közép- és Kelet-európai Országoknak az Információs Társadalomról tartott Második Fórumához eljuttatott emlékeztető rámutat. A könyvtári információs technológia és a nyilvánosságot szolgáló könyvtári szolgáltatások fejlesztése jelentős erőfeszítéseket követel, amit elősegíthet az együttműködés.

Ennek okán javasoljuk panel-konferencia megszervezését Budapesten, a fent említett témakör megvitatására. A konferencia időpontja szabadon választható meg, de a késő tavaszi időpont különösen kedvezőnek tűnik. A Magyar Könyvtárosok Egyesülete – feltételezve az illetékes magyar hatóságok jóváhagyását és támogatását, felajánlja munkáját a konferencia megszervezésére.

A konferencia részletes tervét, ideértve a főbb témakörök megjelölését, kidolgozzuk, ha az Európai Unió, valamint a közép- és kelet-európai országok kormányai támogatják e javaslatot.

Referenz kérdések vizsgálata a közművelődési könyvtárakban történt adatfelvétel alapján

Melyik az Az arany ember fordítás angolul, amelyből Korda Sándor az első filmet készítette? A teflonedényt be lehet-e tenni a sütőbe ételmelegítés céljából? Krisztus születésekor mekkora volt a Föld lakossága? Miként kell a családfa kutatást elkezdni? Hogyan változott az illetéktörvény? Miért hullanak a levelek a fáról?

Kérdések, amelyekkel nap mint nap fordulnak olvasószolgálatban dolgozó könyvtárosokhoz.

Az előzmények

A 80-as–90-es évek fordulóján bekövetkezett politikai, társadalmi, gazdasági változások a könyvtárakban is közvetlenül érzékelhetők voltak. Mint arról az olvasószolgálatban dolgozó kollégák beszámoltak, egyik napról a másikra jelent meg olyan kérdések, amelyekkel korábban nem találkoztak.

A változásokra és azok regisztrálására ezért irányult figyelmünk, s igyekeztünk mind többet megtudni róluk. Szerettük volna a napi tapasztalatokat számokkal alátámasztani, vagy ha kell, cáfolni. Úgy gondoltuk, egy az olvasói referenz kérdésekre irányuló vizsgálat lehetőséget nyújtana arra, hogy az elmozdulások leírhatók, nyomonkövethetők, az évek során összevethetők és a változások esetleg prognosztizálhatók legyenek.

Ezért fordultunk 1995-ben közművelődési könyvtárakhoz azzal a kéréssel, hogy egy héten keresztül – lehetőség szerint – regisztrálják a hozzájuk beérkező kéréseket. Azokat, amelyek nem egy adott dokumentum lelőhelyére vagy megletére vonatkoznak, hanem amelyek könyvtárosi szakismeretet, felkészültséget, elmélyülést, kutatást igényelnek; a kihívást, megmértetést és szellemi izgalmat jelentő kérdéseket. Mivel a kollégák szép számmal tettek eleget januári felkérésünknek, reméltük, következő kérésünket sem fogják elutasítani. (Az adatfelvétel 1995. január 16. és 21. között történt.) Október 30. és november 4. között ismételt adatfelvételre kértük őket. Azért szerettünk volna másodszeri adatgyűjtést is végezni, mivel a január – könyvtári szempontból – erős hónapnak számít, félév, vizsgaidőszak lévén. Egy nyugodtabb, kevésbé terhelt hónapot is vizsgálni szerettünk volna, ezért választottuk másodjára ezt a késő őszi időpontot. Azt gondoljuk, a januári és a novemberi adatokat összesítve és átlagolva rajzolhatók meg az egész évre jellemző tendenciák.

1995-ös adatfelvételünket nyitánynak tekintjük. Elképzeléseink szerint a vizsgálatot két évente megismételve, a korábbiakkal összehasonlítva, elmozdulások leírhatók lesznek. A kutatás célja a könyvtárak munkájának, az állományalakításnak, szerzeményezésnek segítése azáltal, hogy a számok tükrében lehessen az

olvasói kérdések megválaszolásához a legmegfelelőbb dokumentumokat beszerezni, rendelkezésre bocsátani.

Tehát az 1995-ös januári, majd október-novemberi adatfelvételben 15 könyvtár vett részt. Volt közöttük fővárosi és vidéki, városi és megyei, név szerint a következők: a bicskei Nagy Károly Városi Könyvtár, a debreceni Hajdú-Bihar Megyei Könyvtár, a dunajvárosi Munkásművelődési Könyvtár, az egri Bródy Sándor Megyei Könyvtár, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Központi Könyvtára és Kelenföldi Könyvtára, a hatvani Ady Endre Városi Könyvtár, a móri Radó Antal Városi Könyvtár, az Országos Széchényi Könyvtár, a pécsi Apáczai Csere János Nevelési Központ Könyvtára, a szegedi Somogyi-könyvtár, a székesfehérvári Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtár, a szombathelyi Berzsényi Dániel Megyei Könyvtár és a zalaegerszegi József Attila Városi Könyvtár. A munkánkat segítő kollégák közreműködését ezúton is köszönjük.

A statisztikai adatokon túl kíváncsiak voltunk a könyvtárosok tapasztalataira, megfigyeléseire is, ezért interjúkat is készítettünk olvasószolgálatban dolgozó könyvtárosokkal, akik sok új szemponttal gazdagították vizsgálatunkat.

Kérdéseink

A kérdések összeállításakor nem kis gondot jelentett azok számos volta. Szerettük volna tudni az olvasó által megfogalmazott problémát, a kérdezőről minél többet, megismerni a kérdés megválaszolásához felhasznált dokumentumokat, a válasszal való elégedettség mértékét stb. De csak néhány kérdés megválaszolására kérhettük meg az olvasókat, illetve könyvtárosokat. Eredeti elképzeléseink szerint az űrlapot az olvasók töltötték volna ki, de több visszajelzést is kaptunk, mely szerint a szolgáltatás sodrásában gyorsabban, egyszerűbben megoldható, ha a kérdéseket maguk a könyvtárosok jegyzik le.

De lássuk a kérdéseket:

1. Maga a kérdés.
2. A kérdező foglalkozása.
3. A válasszal való elégedettség, illetve elégedetlenség.

Tehát a referenzs kérdések vizsgálatánál ezeket a szempontokat vettük figyelembe. Ha a könyvtárosok írták le a válaszokat, a harmadik kérdés bizony problémát jelentett, gyakran maradt üresen a rubrika. Általában szívesebben és őszintebben fogalmazzák meg véleményüket a kérdezettek, ha ezt személytelenül tehetik. De talán mégsem haszontalan ezzel a kérdéssel szembesíteni mindkét felet. A későbbiekben is szeretnénk megtartani a kérdőív ezen pontját.

A januári és október-novemberi adatfelvétel során több mint 1200 válasz gyűlt össze. Az ilyen jellegű vizsgálatoknál a szakirodalom 400–500-ban határozza meg azt a számot, amelyet már elegendőnek tekint ahhoz, hogy helytálló következtetéseket lehessen levonni a kérdések összetételét illetően.

Az adatfelvétel után igyekeztünk egy olyan kategóriarendszert kidolgozni, amelynek segítségével mind az 1237 kérdés osztályozhatóvá válik. Az ETO és korábbi vizsgálatok besorolási rendszerét figyelembe véve alakítottuk ki a sajátunkat.

A kérdések besorolásához használt kategóriák a következők:

1. társadalomtudományok
2. természettudományok
3. műszaki és alkalmazott tudományok
4. orvostudomány
5. nyelv- és irodalomtudomány
6. művészet, sport
7. történelem, honismeret
8. jog
9. praktikum
10. pedagógia

A kérdések megoszlása az egyes kategóriák között

	db	%
társadalomtudományok	236	19
természettudományok	138	11
műszaki és alkalmazott tudományok	38	3
orvostudomány	37	3
nyelv- és irodalomtudomány	250	20
művészet, sport	152	12
történelem, honismeret	200	16
jog	74	6
praktikum	70	6
pedagógia	42	3
összesen	1237	99

A kérdezők foglalkozás szerinti megoszlása

	db	%
tanuló	284	37
egyetemi hallgató	205	27
pedagógus	81	10
dolgozó	136	18
munkanélküli	19	2
nyugdíjas	40	5
összesen	765	99

Az elégedettség – elégedetlenség megoszlása

	db	%
elégedett	737	88
elégedetlen (általában)	34	4
az apparátus hiánya miatt elégedetlen	70	8
összesen	841	100

A kérdezők

Fejezetünk címében szándékosan használtuk a kérdező, s nem az olvasó kifejezést. Mivel a tájékoztatóhoz kérdéssel fordulónak gyakran nem egy egész dokumentumra, hanem pusztán információra van szüksége, melyhez például könyvet nem is használ, sokkal inkább az adatbázisok valamelyikének egy adatát, ennek okán véltük helytállóbbnak a kérdező kifejezést.

Közművelődési könyvtárba ellátogatva szembetűnik, hogy fiatalok, diákok milyen nagy számban vannak jelen, s időnként szinte egyeduralmukról van szó a könyvtárban. A kérdezők foglalkozását vizsgálva 6 kategóriát hoztunk létre. A *tanulókét*, ahova az alsó- és középfokú tanintézetek diákjait soroltuk; az *egyetemi hallgatókét*, ahová minden felsőfokú képzésben résztvevő (tehát a főiskolás is) került. A már dolgozókat igyekeztünk foglalkozás szerint kategorizálni, de annyira alacsony volt az esetszám az egyes rubrikákban, hogy célszerűbbnek látszott egységesen *dolgozónak* neveznünk őket. A *pedagógusokat* azért említettük önálló csoportként, mivel kíváncsiak voltunk, hogy milyen arányban veszik ki részüket ők a kérdezésből. Ezen kívül külön csoportba soroltuk a *munkanélkülieket* és a *nyugdíjasokat*. Ez tehát a foglalkozás szerinti – általunk használt – hat kategória.

Adatainkat szemügyre véve láthatjuk, hogy a januári félévzáró, vizsgaidőszaki adatfelvételkor a diákok az összes kérdező 66 százalékát tették ki, s összességében majdnem hasonló arányban részesedtek a kérdezésből (62%). Az összesítésből kiderült, hogy mindennapi tapasztalatainkat a statisztika is alátámasztja, ugyanis a kérdezők kétharmad része diák. Őket követi a csaknem egyötödnyi (17%) munkahellyel rendelkező, és minden tizedik kérdést a pedagógusok teszik fel (10,5%). 5,2 százalékban részesednek a nyugdíjasok és 2,4 százalékban a munkanélküliek a kérdést feltevők közül. A miénkhez hasonló eredményekről számolt be Balogh Anikó az egri Bródy Sándor Könyvtárban végzett adatfelvétele alapján. Náluk a főiskolások és egyetemisták a kérdezők 57 százalékát teszik ki.

Nagy tapasztalattal rendelkező olvasószolgálatos kollégákkal készített interjúkból kiderült, hogy a könyvtári állomány összetételét jelentős mértékben befolyásolja, hogy az adott településen hány és milyen profilú tanintézmény található. Mint azt Fazakas Zsigmondné, a hatvani könyvtár igazgatóhelyettese elmondta, a 60-as évek végén könyvtárunknak gondoskodniuk kellett az aktuális

mezőgazdasági szakirodalom beszerzéséről, mivel a városban felsőfokú mezőgazdasági technikum működött, s az iskola a hallgatóknak szükséges információt szolgáltatni nem tudta. Így hát a városi könyvtár gyűjteménye az igényekhez igazodott. Jelenleg az egészségügyi információszolgáltatás mondható erősebbnek, mivel ilyen szakközépiskola működik a településen.

Szolnokon is, mint Hatvanban, meghatározó a helyi és a környező egyetemi városokban tanuló egyetemisták és főiskolások által támasztott igény: Szolnokon ez az igény a vendéglátóipari és a repülő műszaki főiskolások részéről érkezik.

Elmondható, hogy a könyvtárak első számú megrendelője az iskola, amely maga egyedül nem tudja kielégíteni a tanulói igényeket, ezért ők kérésekkel, kérdésekkel a közművelődési könyvtárakban jelennek meg. Kétharmados részvételük a kérdésekből nem véletlen tehát.

Az elégedettség – elégedetlenség mértéke

Ezen a ponton nehéz helyzet elé állítottuk mind az olvasót, mind a könyvtárost. Mint korábban említettük, eredeti elképzeléseinkkel ellentétben a felek bármelyike kitölthette az űrlapot, nem ragaszkodtunk ezügyben az olvasóhoz. Tisztában vagyunk azzal, hogy ez némiképp módosítja, felfelé torzítja az elégedettség mértékét, mivel minden hasonló helyzetben mindannyian igyekszünk megfelelni az elvárásoknak, szépítve ezzel a valóságot. De semmiképp nem feltételezzük, hogy a kapott eredmények jelentős mértékben különbözzenek a valós helyzettől. Lássuk hát a számokat.

Az összes kérdés 68 százalékában, 841 esetben ezt a rubrikát is kitöltötte valamelyik fél. 87 százalékban (januárban 85, novemberben 90-ben) volt elégedett a kérdező a kapott válasszal. Voltak, akik nem elégedtek meg csupán ennyivel, hanem hangot is adtak elégedettségüknek. „Itt gyakran azt is megtalálom, amit Budapesten nem” – írta egy egyetemi hallgató. Vagy egy tanítónő megjegyzése: „Kellemes meglepetések érnek itt!” Volt olyan kérdező, aki az űrlap megjegyzés rovatában adott hangot véleményének és hálájának: „A kölcsönző hölgyek kedvessége, türelme, szakismerete, apparátusa, segítőkészsége kiválóan megfelelő.” Volt, aki nem számított a könyvtár ilyen mérvű felkészültségére: „Meglepődtem a gyors és kitűnő összeállítások láttán.”

Elégedetlenségüket kevesen fogalmazták meg külön írásban, aki mégis megtette, az valamiképp az állományt bírálta: „Kevés az idegen nyelvű könyv (német).” A könyvtáros munkájára, szakismeretére, segítőkészségére vonatkozó bíráló megjegyzésf nem tettek a kérdezők.

A kérdések

Az 1237 beérkezett kérdése ötödét (20,2%) az ún. klasszikus kérdések teszik ki, az *irodalom- és a nyelvtudomány*. Azok, az általában az iskola által adott házi feladatokhoz és kiselőadásokhoz kapcsolódó kérdések, amelyeknek megválaszolása a rendszerváltás előtt is a könyvtár fő feladatát jelentette. A második helyen álló *társadalomtudományi* (19%) és a harmadik leggyakrabban szereplő *történe-*

lem, honismeret (16,1%) kérdésekkel az irodalom- és nyelvtudomány az összes kérdés több mint felét teszi ki.

Hogy mégis melyek a legjellemzőbb megkeresések, példaként említek néhányat. (Zárójelben a kérdező foglalkozását tüntettem fel, ha ő azt az úrlapon megadta.)

Salinger Zabhegyező c. regényéről elemzés (tanuló). A lágerirodalom; magyar, német, orosz, lengyel visszaemlékezők – (középkiskolás fiú). Irodalmi irányok, művészeti irányok, különös tekintettel az avantgardizmusra – (gimnazista). Melyik évben írta Molnár Ferenc A Pál utcai fiúk c. regényét – (tanuló). Berzsenyi Dániel verstípusai – (ügyész). Török írókról – (tanár). Dosztojevszkij Bűn és bűnhődés c. regényének értelmezése különféle szerzők tollából – (harmadikos gimnazista).

Pécs város nevének eredete. Van-e önálló jelentése a makranc szónak? – (munkanélküli).

A történelem tárgyköréből:

A magyar jakobinus mozgalom – (orvos). Régészettel foglalkozó könyvek – (tanuló). Magyarország külpolitikája 1919-ig. Hitler hatalomra jutásának öt tényezője. A sztálingrádi csatáról. A trianoni és párizsi békeszerződések francia nyelvű szövege – (nyugdíjas tanár). Az ókori kínzási módszerekről és a boszorkányperekről.

A vallással, a nem evilági léttel kapcsolatosan a kérdések széles skálája jelent meg, s azt a könyvtáros kollégáktól tudjuk, hogy ezek az utóbbi években megszorodó kérdések körébe sorolhatók. A könyvtárba betérőket a tradicionális egyházakon túl a kis vallási csoportosulások éppúgy érdeklik, mint például a jövendölések.

Az ide tartozó kérdések közül a legérdekesebbek:

A halál utáni életről – (nyugdíjas). A halál fogalma – (középkiskolás). Nostradamus élete és jövendölései – (gyógypedagógus). A krisna-tudat – (munkanélküli). Szechták Magyarországon – (szociális munkás). Klinikai halálból visszatértek élménybeszámolói – (tanuló).

A kérdések tizedét (11,1%) a *természettudományi* ismeretekhez kapcsolódik. A *műszaki és alkalmazott tudományokkal* (3,0%) valamint az *orvostudományi* kérdésekkel (2,9%) együtt a reáliák az összes érdeklődés 17 százalékát, azaz hatodát teszik ki. Érdeemes megfigyelni, hogy a könyvtáraknak a gyakorlati kérdések megjelenése ellenére megmaradt a társadalomtudományokhoz kapcsolódó problémák megválaszolásának alapfeladata, ami talán a tanintézményekben kialakult szokásokból ered. Azaz a humán tárgyakat tanító pedagógusok inkább adnak diákjaiknak könyvtárhasználatot igénylő feladatokat, inkább készítetik őket önálló kutatásra, elmélyülésre, problémamegoldásra, kérdésfelvetésre, mint a reál tárgyakat tanító kollégák.

De lássunk néhány példát a természettudományok tárgyköréből:

Miért élnek a pingvinek a Déli-sarkon? – (tanító). Milyen irodalom lehet fel a következő szélviharokról: a hurrikánról, az orkánról és a tájfunról? – (ta-

nuló). Melyik állat él a legtovább? – (általános iskolás). A dámszarvas tenyésztése, tartása – (agrármérnök). Emlős állatok lábnymai.

Mint az a táblázatból látható, a természettudományokhoz hasonlóan a válaszváróknak több mint tizede (12,2%) *művészeti vagy sporttal* kapcsolatos kérdést fogalmaz meg. Például:

Öntöttvascégek ábrázolásai. Hundertwasser művészete. A tetoválás mint művészet (főiskolai hallgató). Az alakrajzolás technikája – (hegesztő).

Összesen ugyancsak tizednyi részben van jelen a problémafelvetések között a *jog* (5,9%) és a *praktikum* (5,6%). Ide tartoznak a hatályos szabályokra, törvényekre vonatkozó kérdések, amelyek a mindennapi problémák megoldásához elengedhetetlenek. Vonatkoznak munkahelyi vagy magánéleti konfliktusok megoldására, de ugyanúgy az életminőség vagy az életvezetés javítására is, mint a praktikum kategóriába sorolt kérdések A jogi kérdések első jelentősebb hulláma a kárpótlásra a földárverésekre vonatkozott. Meg kell azonban jegyezni, hogy ezek a kérdések 1995-ben már nem szerepeltek az éppen aktuálisak között; sokkal inkább a kft. alapításra vagy munkahelyi elbocsátásra vonatkoznak. A jog és a praktikum csoport felvetései sok szempontból hasonlítanak egymásra, de míg az előbbinél feltétlenül a jogi szabályozás ismerete, addig az utóbbinál sokkal inkább a gyakorlati eligazodást és tevékenységet segítő feleletre van szükség.

A legjellemzőbb kérdések közül néhány:

Az illetéktörvény és módzatai – (vállalkozó). Naplófőkönyv vezetéséhez szakirodalom (vállalkozó). Az élettársnak milyen jogai vannak; különválás esetén mit követelhet a közös vagyonból? (betanított munkásnő). A bérnyaságról – (háziasszony). Gyermektartásdíj behajtásának útja – (kismama). Katonai szolgálat alól való felmentés, polgári szolgálat ügyintézésének módja – (felszolgáló). Kollektív szerződés egy magántulajdonban lévő kisvállalatnál – (szakszervezeti tisztségviselő). Az őrző-védő vállalkozással kapcsolatos jogi szabályozások – (kft. vezető). Az örökbefogadásról – (nyugdíjas). A kft.-alapítással kapcsolatos tudnivalók – (tanuló). A gyertyaöntés technikája, szakirodalmi – (szakmunkás, vállalkozó). A hanglemeztisztításának technikája. Az akkumulátorok töltésével kapcsolatos könyv. Gyümölcsfák termesztéséhez szakirodalom – (nyugdíjas). A protokollal, illetve levelezéssel kapcsolatos irodalom – (gyártásszervező). A mályvarózsáról (nyugdíjas). A baseball játékszabályai – (mérnök). A virágkötészetéről – (munkanélküli).

Már közhelynek számít a megállapítás, hogy a társadalomban, politikában, mindennapi életben stb. végbemenő változások valamilyen formában – közvetve vagy közvetlen módon – megjelennek a könyvtárban. De a válaszok kódolását végezve mégis mindannyiszor rácsodálkozunk, ha a tegnapi eseménye kérdés formájában rögtön a könyvtárban is jelen volt: lehetett az tévéműsor, közéleti személyiség vagy belpolitikai történet. Például:

Az eutanáziáról. Horthy Miklós temetésének nemzetközi visszhangja. A cseccsen népről információk gyűjtése – (újságíró). Szeretne levelet írni García Marqueznek, hova címezze? 1994. decemberében mikor volt a Kriminális c. műsor, mi volt a tartalma? – (rendőr). Hafez Assad szíriai elnök lakcíme – (angol nyelvtanár).

Érdekes jelenségről számolt be Havas Katalin a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtára olvasószolgálatos munkatársa. Az utóbbi időben egyre gyakrabban érkeznek hozzájuk úgy a kérdések, hogy azt nem az érintett, hanem valamelyik hozzátartozója, rokona közvetíti a könyvtár felé:

„A legritkább esetben szokott a gyerek telefonálni, majdnem mindig a szülő teszi ezt meg. Aztán átkiabál a másik szobába a gyerekeknek, hogy hogy is van pontosan a kérdés, ha az ember visszakérdez. Az benne a szörnyű hogy ez nemcsak a leckénél meg feladatnál, hanem a könyvek iránti érdeklődésnél is így történik. Nem tudom elképzelni, hogy ez miként működik. A gyerek tényleg kiosztja a szülőnek, és azt mondja, hogy ha neked olyan fontos, szerezd meg nekem. A másik eset az lehet, hogy a szülő nem hagyja, hogy a gyerek egy kvázi hivatalos telefont lebonyolítson, mert azt gondolja, hogy az nem képes rá. Mint ahogy el is kíséri ide. Ezt a kísérelést mi is előidézzük, mert a 16 éven alulisággal elérjük azt, hogy „helyhiány miatt ketten jöjjenek.” Bejön a pár, rájuk nézek és teljesen nyilvánvaló, hogy anya és gyermeke vagy apa és gyermeke (ez lényegesen ritkábban fordul elő) áll velem szemben, és akkor ránézek a gyerekekre: Na fiam, mondd. És akkor elkezd mesélni a mama a házi feladatot. Ilyenkor borzasztó nehéz azt mondani, de meg kell mondani, udvariasan és kellemesen előadni, hogy tessék csak nyugodtan olvasni a folyóiratolvasóban, mi majd megleszünk. De nem hagyják. Nem tudom eldönteni, hogy a gyerekek kevésbé értelmeseek, mint az én korosztályom vagy a gyerekeimé, vagy a szülők telepednek rájuk.”

A közhasznú információ

Hogy a 80-as évek végére a könyvtárhoz a hagyományos kérdéseken túl gyakorlati információért is mind gyakrabban fordultak, mutatja a tény, hogy többhelyütt hozták létre külön e célra szolgáltató csoportokat. Ilyen kezdeményezés eredményeként alakult meg például a fővárosban a Közhasznú Információs Szolgálat vagy a veszprémi információs iroda.

Az előbbi, a Közhasznú Információs Szolgálat a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Központi Könyvtárában 1987 decemberében jött létre, majd 1990-ben a Budapesti Távbeszélő Igazgatóság megszűnő Különleges tudakozójának hét vonalát átvéve alakította ki jelenlegi profilját. Ezzel egyidőben megnyitották az ún. közlönyolvasót, ahol a látogatókat folyamatosan változó törvényekről, jogszabályokról, rendeletekről tájékozódhatnak a Jogi kartoték nevű adatbázisból, valamint a 33 féle közlönyből. A szolgálat részévé vált az amerikai továbbtanulási tájékoztatási központ is, ahol számítógépes adatbázis tartalmazza az egyetemekre vonatkozó legfontosabb információkat.

A Közhasznú Információs Szolgálat adatbázisa jelenleg 23 000 tételt tartalmaz, amelyek elsősorban a fővárosra vonatkoznak. A szolgálat indulásakor napi 100–150 kérdésre válaszolt – elsősorban telefonon –, mára ez a szám azonban megtízszereződött. Mint arról a könyvtáros kollégák beszámoltak, az egyik legnagyobb feladatot az jelentette, hogy az olvasók, kérdezők, használók elfogadják a könyvtárat mint információs adatbázist. A várakozásokkal ellentétben a kérdések sokkal hűsbavágóbbak voltak, mint amire a könyvtárosok maguk is számítottak.

A közhasznú információ nem kötődik olyan mértékben a szabadidőhöz, az élet „szép dolgaihoz”, ahogy azt gondolták, sokkal inkább a bajban lévő, segítséget váró emberek problémáihoz. Mert a telefonálók keresik a drog ambulanciát, az AIDS információt, az éjszakai ideiglenes szálláshelyeket, és választ várnak azonnali életmentési helyzetben, a munkanélküliségből fakadó gondokra, menekült státusukkal kapcsolatos kérdéseikre. Nagy számban érkeznek hívások termékekre, gyártókra, márkaboltokra, vevőszolgálatokra, kölcsönzőkre, csomagküldőkre, éttermekre, gyorsszolgálatokra, tanfolyamokra, átképzési lehetőségekre, magánklinikákra stb. vonatkozóan.

A telefonos tájékoztató kollégák tapasztalatai szerint egy kérdés megválaszolására átlagosan egy perc jut. Az ennél hosszabb időt igénylő kérdéseknél visszahívást kérnek.

A veszprémi Eötvös Károly Megyei Könyvtár információs irodája 1992-ben alakult. Az iroda elsősorban a könyvtár meglévő állományára és adatbázisára támaszkodva kívánt közérdekű információt nyújtani a lakosság széles rétegei számára, valamint a kis- és középvállalkozóknak. A mindennapi megkeresésekből azonban nyilvánvalóvá vált, hogy érdeklődés mutatkozik üzleti információkra, partnerközvetítésre; ezért kezdtek el egy saját adatbázist építeni, amelybe a veszprémi és Veszprém megyei vállalkozók, szolgáltatók és cégek, intézmények adatait gyűjtik. 1992-től folyamatos eltolódás tapasztalható a közérdekű információtól az üzleti felé. A szolgáltatás Veszprémben is a személyes megkeresésen túl telefonon is történik.

Az Országos Széchényi Könyvtár tájékoztató szolgálata

Vizsgálatunkban az OSZK munkatársai is segítségünkre voltak, és bár a nemzeti könyvtár nem közművelődési könyvtár, a beérkezett adatokat statisztikánkhoz felhasználtuk. Mint azt Horák Mária tájékoztató könyvtáros elmondta, a nemzeti könyvtár eredeti feladata szerint nem egyetemi könyvtár, mégis a mindennapi tapasztalat szerint akként funkcionál. A törzsgyűjteményt az egyetemi és főiskolai hallgatói réteg használja. A tájékoztató kollégák segítségét igénybe vevő diákok gyakran olyan kötelezőolvasmány-listákkal érkeznek, amelyek könyvtárosi szempontból rosszak, nem kielégítők s elemi hibákat tartalmaznak. Ezen felül a diákok egy-egy témában való elmélyedéshez keresnek irodalmat, kérnek segítséget, melyhez az irodalmat gyakran a könyvtár gyűjti. Vannak azonban, akik csupán a számítógépek használatánál várnak segítséget.

A kutatók három nagy csoportját különböztetik meg a kollégák.

Az elsőbe tartozók az adott szakterület tökéletes ismerői, arról mindent tudnak, ezért csak ritkán kérdeznek. Ha segítségre van szükségük, akkor az gyakran csak a nemzetközi cserére vonatkozik. A második kutatói csoportot azok az amatőrök, illetve idős, 70 év körüli érdeklődők alkotják, akik egy adott téma után nyomoznak és arról írnak. A harmadik csoportot a külföldiek teszik ki. Jelenősebb számban nyáron érkeznek, idegenbe szakadt magyar származású olvasók, akiknek leginkább könyvismertetést kell adni. Témájuk gyakran a családfakutatás.

A diákon és kutatókn kívül harmadik csoport az átlag olvasóból áll s bármilyen korú lehet. Az idősebbek a külföldön élőkhez hasonlóan múltjukat, gyökereiket keresik, valamint helytörténettel foglalkoznak. Divatnak tűnik az „egy adott napon mi történt” című kutatás, általában születésnapokra.

A rendszerváltás óta a nemzeti könyvtárban is érezhetően megnőtt a joggal, jogszabállyal, kárpótlással, földtulajdonnal kapcsolatos kérdések száma. Sok kérdés érkezett az eltűntek, hazatérők kárpótlására, a pártállam rendőri akcióira vonatkozó újságcikkekre és 1956-ra vonatkozóan.

A személyes olvasói kérdéseken túl a tájékoztatásból egyre nagyobb részben részesedik a telefonos tájékoztatás.

Összegzés

Vizsgálatunk kezdetekor kíváncsiak voltunk, hogy mindennapi tapasztalatainkat milyen mértékben fogják alátámasztani a számok. Táblázataink alapján elmondható, hogy a kérdezők döntő többsége diák: alsó-, közép- vagy felsőfokon tanulmányokat folytató; a kérdésekből való részesedésük kétharmados. Az egyes tudományterületek közül a nyelv- és irodalomtudomány áll az élen, az egyéb társadalomtudományokkal együtt a kérdések 40 százaléka érkezik e területről. Mindemellett azonban a rendszerváltással megjelentek a jogi, a mindennapi életvezetéssel összefüggő, a napi gyakorlati tevékenységre vonatkozó kérdések: minden tizedik ilyen jellegű. A könyvtárak számára újdonságot az a kérdéscsoport jelentett, mivel itt a hagyományos könyvtári funkciókon túl valami mást kell nyújtani. Erre a változásra reagálva hoztak létre többhelyütt ún. információs irodát vagy közhasznú információs szolgálatot. A dolog érdekessége, hogy ezek gyakran telefonos szolgáltatásként működnek.

Reméljük, hogy a bevezetőben megfogalmazott elképzeléseink szerint adatfelvételünket bizonyos rendszerességgel meg tudjuk ismételni, s az elmozdulások láthatóvá válnak, ezzel segítve a könyvtárak állományalakítási munkáját.

W. Péterfi Rita

Felhasznált irodalom

- ARACZKI Magdolna–VARGA Judit: Felmérés a Tájékoztató munkáról = Könyvtári Jegyzések. 1990. 2–3. 9–12.p.
- BALOGH Anikó: Referenz kérdések a Bródy Sándor Könyvtár Olvasószolgálat felnőtt részlegéhez = Könyv, Könyvtár, Könyvtáros. 1996. 4. 17–21.p.
- BALOGH Zsigmondné: Tájékoztató munka a vésztői könyvtárban a referencia napló alapján = Könyvtári Jegyzések. 1995. 1. 17–21.p.
- KATSÁNYI Sándor: Referenz kérdések és az olvasói igények változásai = Könyv, Könyvtár, Könyvtáros. 1995. 4. 26–29.p.
- PRÖHLE Éva: Konfliktusok a tájékoztató szolgálatban = Könyvtári Figyelő. 1986. 4. 435–441.p.
- SEBŐKNÉ Nagy Olga: Tájékoztató a móri Radó Antal Városi Könyvtárban = Könyvtáros. 1989. 10. 599–601.p.
- TÓTH Mária: Változó használói igények – változó használói gyakorlat = Csongrád Megyei Könyvtár. 1993. 1–2. 33–36.p.
- V. BÁRÁNY Éva : Gondolatok a tájékoztató munkáról = Könyvtári Híradó. 1988. 2. 7–8.p.
- A veszprémi Infotéka = Könyvtári Levelező/lap. 1994. 12. 25–26.p

Száz év az ezerből

(Az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum kiállítása
a Petőfi Irodalmi Múzeumban)

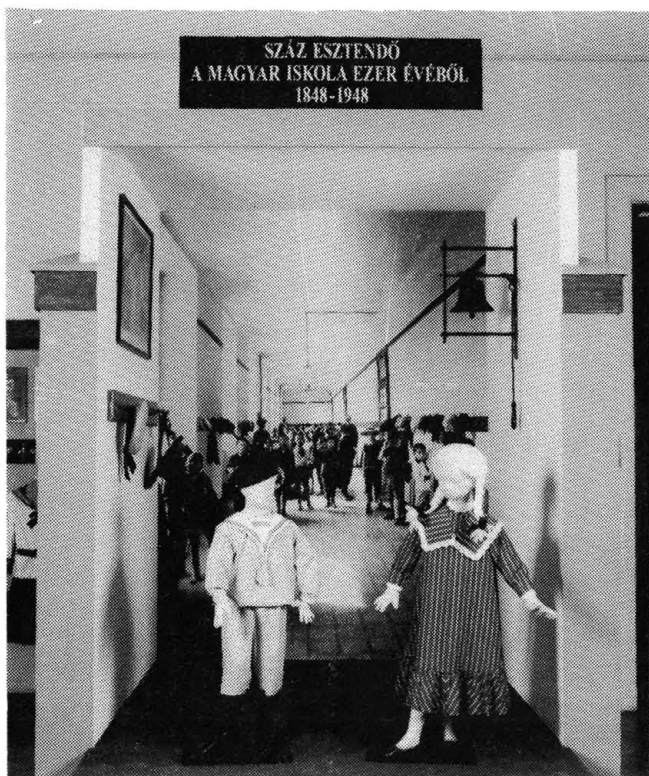
Nem feladata egy könyvtáros szaklapnak, hogy múzeumi kiállításokról tudósítson. Most mégis kivételt tesz. Teszi ezt azért, mert a címben jelzett tárlat rendezője, szervezője egy olyan intézmény, amely elsősorban könyvtári szolgáltatásai, kiadványai révén ismert. (Noha elődje az 1877-ben alapított Országos Tanszermúzeum „csak” 1905-től vált „kettős gyűjteménnyé” Országos Pedagógiai Könyvtár és Tanszermúzeum néven.) Indokolja ezt a „kivételezettséget” az is, hogy rendkívüli alkalomból készült a bemutató: ezer éves a magyar iskola (és könyvtár), s a kultúra e két legfontosabb és legnagyobb múltú intézményének sorsa, szerepe a magyar művelődés történetében is összefonódik, meghatározó szerepet játszik. A 996-ban Szent Márton hegyén alapított bencés kolostor falai között – a többi európai előzményhez hasonlóan – a Benedek-rendiek tanítottak, könyveket tartottak. Erről tanúskodik a későbbi pécsi püspök – az egykori Maurus deák –, aki a XI. század közepén írt művének előszavában magát Szent Márton hegyi iskolás gyerekeknek nevezi. A pannonhalmi kolostor ugyancsak ebből a korszakból származó „katalógusa” – azaz az apátság javainak összeírása – több tucatnyi könyv – köztük korabeli tankönyvek – felsorolását is tartalmazza. Joggal mondhatjuk tehát, hogy **ezer esztendővel ezelőtt egy máig működő magyar iskola és könyvtár létesült a mai Pannonhalmán.**

A millenniumról méltó módon megemlékezett a Rend, az egész ország. Az évforduló jelentőségét minősíti, fényét emeli, hogy ez alkalomból meglátogatta ezt a helyet II. János Pál pápa őszentsége is.

A pápa látogatásának és a honfoglalás 1100. évfordulójának rangos és látványos eseményeihez talán túlságosan is szerényen kapcsolódnak azok a helyi és országos megemlékezések, amelyek a **magyar iskola** elmúlt évezredét idézik.

A győri – kezdeti századainknak, a mohácsi vészig terjedő korszaknak oktatástörténetét illusztráló –, s a debreceni – felvilágosodás- és reformkori nevelésügyünk, a reformáció hőskorát bemutató – kiállítások után most már látható a folytatás is a Petőfi Irodalmi Múzeum termeiben. Az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum rendezésében megnyílt az a kiállítás, amely a magyar polgári korszak, az 1848–1849 közötti időszak iskoláiról ad képet. Látványos és változatos ez a kép, hiszen egy rendkívül bonyolult, eseményekben és változásokban gazdag, boldog, békés évektől és tragédiáktól sem mentes időszak **gyermekeit, tanítóit és iskoláit** jeleníti meg a muzeológia eszközeivel, hiteles dokumentumok bizonyító erejével ez a tárlat.

Gondoljunk csak arra: kik is ültek az iskolapadokban ebben a száz évben? Miféle taneszközöket (palatábla, palavessző, irkák, tollak, tintásüvegek, ceruzák,

radírok, körzők, szögmérők stb.) használtak? Hogyan tanulták meg a betűvetést, szépírást s az olvasást? (ABC-s és olvasó könyvek, szépírási minták, a zsinórirás, a rondírás, az ékesírás mintafüzetei stb.) Mi volt jutalmuk és büntetésük? (bizonyítványok, értesítők, intők, jutalomérmék stb.) Hogyan öltözködtek, szórakoztak, mit olvastak? (diákviselőtek, egyenruhák, sapkák, jelvények, cserkészélet, diáksport, testnevelés, korabeli tornaterem, folyosórészlet, gyermekzsivajjal és csengőszóval stb.) Erről szól a kiállítás első fejezete.

A szigorú és jóságos tanító, a tekintélyes tanárok és tanári karok képei személyiségeket, neveket idéznek fel saját és nagyapáink iskolás korából is. Nagy-hírű tanítóképzők, ékes oklevelek, a tanárok és tanárnők öltözékei, személyes tárgyak, kinevezések, igazolványok idézik a „nemzet napszamosainak” működését. Egy külön terem a katedrán is helyt álló magyar írókra emlékeztet: Kaffka Margit, Gárdonyi Géza, Juhász Gyula, Babits Mihály, Németh László műveit olvasva hajlamosak vagyunk megfeledkezni arról, hogy pedagógusként is nagyok voltak. Mások pedig – mint Eötvös József, Trefort Ágoston, Gönczi Pál, Fináczy Ernő, Kornis Gyula, Nagy László – az oktatásügy szervezésében és a pedagógia tudományában jeleskedtek. Műveik máig hatók, emléküket számos relikvia, műalkotás is felidézi a kiállításban.

A magyar polgárosodás – sajátos igényeinek megfelelően – sokféle iskolatípust hozott létre. De mindennek az alapja a népiskola volt. Nem véletlen, hogy az 1868-as népoktatási törvény középpontjában is népiskolák létrehozása és mű-

ködési kereteinek, feltételeinek megteremtése szerepelt. A kiállításban is hangsúlyos helyet kap a rekonstruált, eredeti eszközökkel berendezett falusi népiskola (padokkal, számológéppel, táblával, szemléltető faliképekkel, térképpel, vas-kályhával, katedrával, falusi öltözékben lévő tanulókkal stb.), a Klebelsberg Kunó nevéhez fűződő nagy népiskolai építési program, valamint a Bárczy István budapesti főpolgármester idejében megvalósult, még ma is álló és korszerű iskolák létesítésének dokumentációja.

A XIX. század közepétől a gimnáziumokban a klasszikus tananyag mellett egyre nagyobb szerepet kapnak a reáliák. A természetrajz, a természettan (fizika), a vegytan (kémia), a földrajz, a csillagászat, az ásványtan kísérleti és szemléltető eszközei arról tanúskodnak, hogy ezeket az ismereteket nagyon korszerűen és módszerekben is hatásosan közvetítették. Az egyes szertár részletekben megcsodálhatjuk a korabeli kísérleti- és szemléltető eszközöket, ásványgyűjteményeket, műszereket, modelleket, preparátumokat, térképeket, lombikokat stb., amelyeknek mindegyikét iskolában használták az elmúlt száz évben. A természeti törvények, jelenségek, folyamatok bemutatására szolgáló eszközöknek nem csupán ötletessége, egyszerűsége tűnik fel a ma emberének, de a tárgyak szépsége, megmunkálásuk „művessége” is. (A műanyagok korában csak irigyelni lehet azokat a tanárokat és diákokat, akik ilyen esztétikailag is kellemes eszközök révén ismerkedtek a tudománnyal!) Mellettük valóban „elszürkülnek” az úgynevezett humán tantárgyak szemléltető eszközei. Hiszen a görög és latin, a

történelem és az irodalom, a hittan tanításának taneszközei meglehetősen egysíkúak (kép, könyv, táblázat, illusztráció). Annál látványosabb a gyakorlati jellegű oktatás emlékanyaga. A szlőjd (a kézügyességi oktatás), a háztartástan, a kézimunka – a kor praktikus igényeinek megfelelő fontossággal – hangsúlyos helyet foglalt el az oktatásban, így a kiállításban is.

A magyar oktatás történetére jellemző, hogy mindig nyitott volt a legújabb módszerek és technikák alkalmazására. Így például hazánkban a világon elsőként hasznosították tudatosan is a filmet az iskolákban. A dia és a mozgókép vetítésére, a hanganyag megszólaltatására szolgáló berendezések, mint a tanítás rendszeres kíségtői sem maradhattak el a bemutatóról. Már csak azért sem, mert ezek az „őseszközök” átvezetnek a mába, a számítógépek világába. Két vagy három program közül is válogathat a látogató. Az OPKM munkatársai külön kívánságra bemutatják annak az iskolatörténeti adattárnak a mintapéldányait, amelynek alapján bármelyik oktatási intézmény – viszonylag olcsón és könnyedén – elkészítheti a sajátját. A látogató maga kutathat a „Tanszermúzeumban”. CD-ROM lemezről ismerheti meg az ország tucatnyi iskolatörténeti gyűjteményét, legérdekesebb muzeális értékű tanszereit, mozgó és állóképpel, hanggal és szöveggel. Egy másik képernyő érintésre szolgáltatja a történelmi Magyarország iskoláinak képeslap-ábrázolásait legfontosabb adatait akár földrajzi, akár különböző tematikai szempontok alapján, s kívánságra ki is nyomtatja a kért képet vagy szöveget.

A kiállításnak ez a része bizonyára sokakat – főleg a fiatalabb korosztályt – maradásra, hasznos játékra kényszeríti. S ha eleget böngészett az adatok, képek között és remélhetőleg megtalálta a számára legfontosabb és legérdekesebb információkat, elindulhat visszafelé (sajnos a kiállítótér ilyen szempontból nem szerencsés), s automatikusan bekapcsolódik egy hangosító berendezés, megszólal az ének: „Gaudeamus igitur...”. Még egyszer felidéződhetnek saját iskoláséveink, a száz s az ezer éves múltja is a magyar iskolának.

És még mire emlékeztethet ez az ünnepi alkalomból rendezett kiállítás – tanúságként is? Emlékeztet arra, hogy létezett egy tanszermúzeum, amelynek az volt a feladata, hogy a közoktatást szolgálja, a korszerű taneszközöket, tankönyveket népszerűsítse, a gyártókat, forgalmazókat ösztönözze, a pedagógusokat és az iskolafenntartókat tájékoztassa, a magyar iskola múltjának emlékanyagát megőrizze, bemutassa a pedagógus hivatás hagyományait, gondozza. Mintha ma hiányozna ez az intézmény! Legalábbis erre gondol az ember, amikor végigjárja a kiállítás termeit és sajnálkozni kényszerül, hogy eddig ezt a gazdag emlékanyagot a (csaknem teljes egészében az OPKM gyűjteménye) a közönség nem láthatta. Most is csak ideiglenesen, hiszen állandó pedagógiai múzeum és kiállítás nincs. (Csak melleleg jegyezzük meg – nem lebecsülve a tiszteletre méltó és nagy múltú foglalkozások jelentőségét, fontosságát –, hogy a kéményseprőknek, a henteseknek, a molnároknak van saját múzeumuk, a pedagógusoknak meg nincs.) Talán a millennium éve rádöbbsenti a szakmát és

felügyeleti szerveit e hiányérzetre, nem utolsó sorban éppen a kiállítás élményének hatása alatt.

Egy másik, általánosabb tanulság, hogy ez a kiállítás is jól példázza: a társadalom számára minden korban fontos volt az oktatás, az iskola, az új generáció nevelése. Ezért képes volt áldozatokat is hozni. A kormányok, önkormányzatok, egyházak és más közösségek gondoskodtak arról, hogy intézményes kereteket biztosítsanak az oktatás számára. Tapasztalhatjuk, hogy a legjobb törvényekből, határozatokból, elképzelésekből is csak az valósulhat meg, amihez megteremtik a feltételrendszert.

Végül figyelemre méltó ez a kiállítás azért is, mert igen széles közönséghez szól. A művelődéstörténet kutatója is számos, eddig ismeretlen dokumentumra, adatra lelhet a tartókban. De ahhoz a látogatóhoz is szól, akit az ismeretszerzés, az emlékezés vágya vezérelt ide. A rendezők dicséretére legyen mondva, hogy a rendkívül változatos dokumentumanyagot sikerül harmonikus egységben látványos formában megjelentetni. Az épület, a Károlyi palota klasszicista stílusát, az iskola tekintélyét is finoman jelző belső építészeti elemek, az installáció a témához méltó keretet nyújt. Remélhetőleg még sokáig és sokan láthatják.

Villangó István

„Korszerű” öncsonkítást? Megjegyzések Ambrus Zoltán szakmai nézeteihez

Döbbsenten olvastam a 3K-ban (1996. júniusi szám) Ambrus Zoltán megyei igazgató kollégám előadását az ő dilemmáiról, amelyek a „változás”, a „stabilitás” és a „túlélés” körül forognak. Először azt hittem, hogy (rossz) tréfának szánja legelső mondatát, amely így hangzik: (1.) „A magyar könyvtárügy soha nem volt ilyen kedvező helyzetben, mint most.” E kétségkívül frappáns és kétségkívül figyelemre méltó megállapítás argumentális apparátusa azonban fölöttébb ingatag. Többek között azt tartalmazza, hogy (1/b. pont) „Nem kell direkt módon szolgálnia egy politikai rendszert”; továbbá megtudhatjuk (1/f. pont), hogy technológiailag nem vagyunk elmaradva „a nyugat-európai átlagtól”; valamint arról is értesülhetünk ebből a sajátos bizonyítási eljárásból, hogy (1/h.) „Jó a társadalmi elfogadottságunk: – politikusok, mértékadó személyiségek (Konrád György, Petrovics Emil), – [és] használóink” részéről. Bevallom: ezen a ponton fölengedett dermedtségem: hát ha maga a nagy Konrád György is meg van velünk elégedve, elismeri a szakma teljesítményét, akkor hát tényleg „soha nem volt ilyen kedvező helyzetben...” stb.

No, de félre az iróniával, lássuk csak a dolgok velejét!

(1.) Én a hetvenes évek második felében (éppen húsz éve) is könyvtáros voltam, méghozzá ugyanebben a könyvtárban, mint most. Így tehát tudom (mert benne éltem): nem igaz, hogy a könyvtáraknak direkt módon kellett szolgálniuk a fennálló „politikai rendszert”. Persze, hogy működött – házon belül is – a pártalapszervezet (nélkülem), meg a magyar–szovjet baráti társaság (nélkülem), s *ideológiailag* persze, hogy a marxizmus-leninizmus korszakát éltük. (Én is.) De *szakmailag*? Éppen ellenkezően azzal, amit Ambrus Zoltán mond, a hatvanas és a hetvenes években igen komoly szakmai fejlődésen ment át a magyar könyvtárügy. (Ennek ezeregy bizonyítéka van, most hadd ne soroljam őket.) És hát a saját vermébe esik bele az előadó két oldallal később – 36. 1. –, amidőn azt állítja, hogy a könyvtárügy *fejlődése* – mégiscsak? – nem a „központi” akaratból történt, annak idején, hanem „személyiségek és könyvtáros közösségek harca volt mindig”. Hát akkor most a politikát szolgálták a könyvtárosok (méghozzá „direkt módon”) avagy a könyvtárügyet?

(1/f.) Értelmezhetetlen az összehasonlítás a technológiai fejlődés terén a nyugat-európai átlaggal. Kit, mit; kivel, mivel hasonlít Ambrus Zoltán? Hol vannak a bizonyítékai? Mi az, hogy átlag? stb.

(1/h.) Ami pedig a „jó” társadalmi elfogadottságunkat illeti; üsse csak fel tisztelt kollégám a *Magyar Nemzet* 1996. augusztus 26-i számát: láthatja, hogy a közalkalmazottak „megbecsültségi” listáján a könyvtárosok az *utolsó helyen* tanyáznak! Hát akkor? (Tudniillik könyvtárügy, ugye, nem létezik könyvtárosok nélkül.)

Pedig érteni vélem én Ambrus Zoltán elszánt, állandóan *csak előre* ösztökélő szakmai buzgalmát. Sőt mi több: őszintén becsülöm is ezért. Ámde bármilyen nemesen nagy cél sem szentesíthet akármilyen – különösen nem körültekintés nélkül használt – eszközt, eszközöket.

Márpedig esetünkben – akarva-akaratlan – beláthatatlan elvi következményű *sugallatról* van szó. Hiszen – például – a pusztán csak *túlélni* akaró könyvtárost (akinek – vagy amely intézménynek –, tegyük fel, talán még a túléléshez szükséges *anyagi* eszközei sincsenek meg) Ambrus Zoltán pusztán csak „nosztalgizáló” „retrográd” [sic!] elemnek minősíti, sőt mi több, szerinte ez az elem az „aki miatt nincs fejlődés”. Tehát: a fenntartó mulasztásaiért is a könyvtároson kell elverni a port! Látnivaló, hogy a fogalmak és az ítéletek ebben a – fenyegető ízű – fejtegetésben is összekeverednek. (Nem is beszélve a sarkított fogalmazásról.) Gondoljunk csak bele: hány és hány könyvtár küszködik ebben az országban pusztán csak azért, hogy megmaradjon. De nem azért nincs jövőképük, perspektívájuk, mivel ezek a könyvtáros *kollégák* nosztalgizáló retrográdok volnának. Hanem azért, mert még szegényebbek, mint a templom egere. Inkább tisztelni illenék őket, semmint nyilvánosan megszégyeníteni.

Számomra nagyon szomorú – és ismét csak zavarba ejtő – az is, ahogyan Ambrus Zoltán a szakmai *szolidaritást* értelmezi. Szerinte ugyanis a szakmai szolidaritás nem jelentheti például „a gyengék felkarolását”. Továbbá ő „állítja” [sic!], hogy „dupla költségvetési támogatással sem lehetne önmagában (?) jobb könyvtári szolgálatot létrehozni”... (37. 1.) Ezen a ponton már-már tátva marad a szám a csodálkozástól, de még nincs vége a leckéztetésnek. Egy másik könyvtáros konferencián elhangzott Ambrus Zoltán-szentencia ekként jelent meg a *Népszabadság* augusztus 12-i számában: „arról, hogy nem jut elég pénz az állomány fejlesztésére, csak a könyvtárak vezetése tehet. Szemléleti kérdés, mire fordítanak pénzt, és a helyi önkormányzattal folytatott viták után dől el, hogy mekkora keretből gazdálkodhat az intézmény.”

Kimondom: aki könyvtárvezetőként – az egész országra, valamennyi könyvtárára vonatkozóan, mert hiszen itt erről van szó – ilyet mer állítani, az nem a könyvtárak érdekeit szolgálja. Nagyon remélem, hogy az újságíró rosszul értelmezte Ambrus Zoltán előadói szavait. (Bár helyreigazítással én nem találkoztam az újságban.)

Úgy látszik, nem elég a könyvtáros szakmának a közvélemény szerinti végletes leértékelődése (amely persze már évtizedek óta tart); most még egy igazgató kolléga is – még hozzá ország-világ előtt – megrugdos bennünket. Ambrus Zoltán ugyanis azt a hamis képet dobja be a köztudatba, hogy a fenntartók igenis biztosítják a *megfelelő* anyagiakat, csupán ezek a hozzá nem értő igazgatók nem tudnak számolni, tervezni, kalkulálni. Hát ez mégiscsak több a soknál! Nem is szólva arról, hogy mit gondolnak majd ezek után az önkormányzatok vezetői, pénzügyi szakemberei a könyvtáraikra szánt forintok valójában elégtelen voltáról; valamint könyvtáraik – nyilván szellemileg nem tökéletes – vezetőiről; *hiszen* egy vezető könyvtáros „állítja” mindezeket az ország legolvasottabb napilapjában.

Hát az efféle oldalvágás vajon beletartozik a szakmai szolidaritás eszköztárába? Ez a szemlélet legyen az ösztönzés az „erős”, „egységes” és „nagyon követ-

kezetes” szakmai érdekképviseleti szervezetek mint „a változtatás élharcosai” (ld. 37.1.) számára? Vagy netán valamilyen titokzatos üzenet is megfogalmazódik itt a könyvtárigazgatóknak címezve? De mi? És kinek a részéről? És miért?

Föl nem foghatom.

Inkább elfogadtam, sőt mi több: *elvártam volna* a szakmai szolidaritás megnyilvánulásaként, ha (a még felszisszenést se hallató általános belenyugvás helyett) hathatós intervenció indult volna a nyilvánvalóan szöszegő minisztériummal szemben a nagy dérrrel-dúrral beharangozott „közkönyvtárak éve” akcióso-rozat szemrebbenés nélküli eltörlése miatt.

Mert az én számomra mint továbbra is gyermeteg módon értéktisztelő és értéket létrehozni akaró *polgár és könyvtáros* számára még manapság is valami e-félét jelent a szakmai és emberi szolidaritás.

Monostori Imre

Párhuzamos dimenziók

*(Néhány csendes megjegyzés
Csabay Károly válaszaihoz)*

Teljesen laikus lévén mind a newtoni, mind a kvantumfizika területén, nem tudok mit kezdeni az n-dimenziós tér kérdésével, s az abban – bizonyos hipotézisek szerint – párhuzamosan létező világegyetemekkel. Viszont mostanában gyakran támad olyan szubjektív érzetem, mintha az einsteini téridőből az utóbbi dimenzió szakmánkban eltérő síkokon folyna.

Érzem ezt leginkább olyankor, amikor valaki ott „fent” (többnyire a fővárosban, olykor országos intézményben) megnyilatkozik, és mi itt „lent” (megyei jogú városi, kisebb városi, nagyközségi, kisközségi – a kör tetszés szerint bővíthető – közművelődési könyvtárakban) hallgatjuk, olvassuk. Az időeltolódás a közlő-befogadó páros tagjai között 10-15-20 év is lehet, kinek-kinek megélése szerint.

S ha már az érzeteknél tartunk: egyre gyakrabban érzem úgy, mintha szakmánk élesen kettészakadóban volna, úgy mint informatikusokra és könyvtárosokra. Az előbbiek számára a „nagykapacitású adathordozókon forgalomba hozott adatbázisok igénybe vételével” vagy „csak számítógépes hálózati kapacitásokkal” megvalósítható teljes kitekintés jelenti az üdvösséget és a könyvtár elsődleges funkcióját, s emellé a primer dokumentumszolgáltatás már nem is szükséges. (Az utóbbi meg – rosszabbik esetben – féltő tyúkanyóként babusgatja könyveit, legszívesebben ki sem kölcsönözné őket.)

Isten ments, hogy vitassam a könyvtári információszolgáltatás prioritását, pláne meg az információhoz való szabad hozzáférés demokratizmusának szükségességét. Csak éppen valami aprócska, alattomos félelem kezd feltámadni bennem: és hova lesznek az egyéb funkciók, a Papp István által olyan szépen néven nevezett esztétikai és rekreációs?

Hogy is mondja Ernst Schumacher, az „ökológiai és humán szemléletű közgazdaságtan bibliájává vált” munkájában? „Mit mulasztok el mint emberi lény, ha sohasem hallottam a termodinamika második törvényéről? A válasz: semmit. És mit mulasztok el, ha nem ismerem Shakespeare-t? Hacsak a tudásomat nem merítettem más forrásból, egészen egyszerűen az életemet. Mondjuk azt a gyermekeinknek, hogy az egyik dolog ugyanolyan jó, mint a másik – emitt egy kis fizikai ismeret, amott egy kis irodalmi ismeret? Ha így cselekszünk, az atyák bűnei megbüntettetnek a fiakban harmad- és negyedíziglen, minthogy rendesen annyi idő szükséges ahhoz, hogy egy születő elme elérje a teljes érettségét, amikor is betölti egy új nemzedék elméjét, s az már *általa* gondolkodik.” (Schumacher, E.F.: A kicsi szép. Közgazd. és Jogi K., Bp. 1991. 87–88.p.)

Csabay Károlynak bizonyára nem célja, hogy egyes rétegeket megfosszon a tudásnak ama bizonyos forrásától, de – nem tehetek róla – „az olvasóknak megfelelő fűtést, világítást, infrastruktúrát biztosítani *katalógushasználati tevékenységükhöz*” (saját kiemelésem) megfogalmazás bennem háborzongató orwelli képzeteket kelt, az 1984-ét (bár inkább a Terry Gilliam-féle filmváltozat képsorait vizionálok rá, mert abban legalább nem a szürke a domináns szín).

Elképzelem Ilonka nénit, Elemér bácsit vagy Józsikát, Katikát (általános iskola alsó tagozat), amint a kistelepülés – nem is tudom, minek nevezzem a helységet, mert könyv már nincsen benne, a teleház meg még nem épült meg –, szóval a település azon helyiségében ülnek, ahol a teljes körű dokumentumtermésből tájékozódhatnak, mondjuk, OPAC-okból. Miután tájékozódtak, választásukat átnyújtják az addigra rohamosan citoyen-szemléletűre átváltozott önkormányzat (mert közben EU-tagok lettünk és itt van már a Kánaán) által direkt e célból tartott és fizetett könyvtárosnak (egyáltalán könyvtárosnak kell nevezni ezt az információigényt közvetítő személyt?), majd türelmesen kivárják a könyvtárközi kölcsönzés lebonyolításához szükséges röpke néhány hetet és máris élvezettel csemegézhetik kedvenc Jókai-, Vivian Fable-, Walt Disney- stb. műveiket. Avagy meghatározott időben közlekedő különbusz-járatok (mint az amerikai sárga autóbuszok az iskolásokat) összegyűjtik az olvasni vágyókat, s hetente két-három ízben beszállítják őket oda, ahol könyv is van, a „felszálló adórendszerrel” meg támogatott helyi önkormányzat pedig téríti nekik az útiköltséget.

Akkor már nem lenne jobb az ellátórendszerek megvalósíthatóságát forszírozni? Egy korszerű, az adatszolgáltatást tényleg lehetővé tévő számítógépes konfiguráció árából vajon hány évig tudnák egy kistelepülésen a könyvbeszerzési hozzájárulást fizetni?

A minap mondja egyik kolléganóm: – Tudod, én egy nyírségi kis faluban nőttem fel. Ha nem lett volna ott a kicsi könyvtár, talán a középiskoláig sem jutok el. Mert az olvasást ott szerettem meg.

Az időeltolódás említésével a fenti eshetőségekre kívántam utalni.

Ki mit tart jelképes összegnek könyvtári alapszolgáltatásokért? Csabay Károly szerint ma az évi 1200 Ft az. Szerintem is. Mivel – könyvtárosként – tudom, mi van a háttérben. (És G-kategóriás vagyok, vezetői pótlékkal.) Talán ha megkérdeznénk Erzsike nénit a 9000 Ft-os özvegy nyugdíjával vagy Lajost, a diplomás munkanélkülit, aki harmadik éve „élvezi” ezt a státuszt, s így a szociális ellátásra is csak akkor jogosult, ha 90 napra elmegy a munkaügyi központ által kijelölt bármilyen munkahelyre... Mindketten létező személyek.

Nem tudom Csabay Károly volt-e már jelen lakóterületi ellátást nyújtó önkormányzati fenntartású közművelődési könyvtárban beiratkozási aktuson. S látta-e, milyen metakommunikációs (meg verbális) következménye van annak, ha – teszem azt – az 50 Ft-os beiratkozási díjat 100 Ft-ra emelni kényszerülünk? Mert pillanatnyilag még itt tartunk – mi is, meg az olvasó is.

Csak egy röpke kérdés a 9. válaszhoz, s tényleg „sine ira et studio”. (A jelenlegi második nemzeti könyvtár anyaintézményének egykoron én is diákja voltam, s meg kell valljam, legtöbbször nem ott jutottunk hozzá a szükséges irodalomhoz. A könyv már akkor is kevés volt. Most a gyerekektől értesülök hasonlókról.) Ugye akkor a kötelezpéldány-sor további megkapása nem kritériuma a címnek? (Arra gondolni sem merek, hogy a két dolog összefügghet egymással...) Mellesleg a könyvtár főigazgatója több fórumon meggyőzően, sőt kimerítően kifejtette, milyen feladatokkal és vállalkozásokkal jár az intézmény regionális szerepe.

Végezetül a kérdések és válaszok megközelítésének módszeréről: kiindulva abból, hogy néhány kijelentés értelme gyakran megváltozik, ha más társadalmi helyzetű egyén szájából hangzik el (és miért ne eredményezhetne egy foglalkozási ágon belül is eltérő társadalmi helyzetet a településszerkezet, munkahely, munkakör különbözősége), talán tanácsos lenne a hermeneutikai megközelítésmód alapelveit alkalmazni egymás „szövegeinek” értelmezésekor. Megpróbálni a másik fejével (is) gondolkodni, aztán felállítani az értelmezésre törekvő hipotézist. Mert ahogy a módszer nagymestere, Gadamer mondja: „az interpretáló saját gondolatai is mindig cleve benne vannak a szövegértelem újraélesztésében. Ennyiben az *interpretátor* saját *horizontja* a meghatározó, de ez sem úgy, mint valamiféle saját álláspont, amelyet megőrzünk vagy érvényesítünk, hanem inkább úgy, mint valami vélemény vagy lehetőség, melyet játékba hozunk és kockára teszünk, és segít bennünket, hogy valóban elsajátítsuk azt, amit a szövegben mondanak.” (Gadamer, H. G.: Igazság és módszer. Gondolat, Bp. 1984. 272.p.)

Bizonyára csak saját horizontomnak köszönhető, hogy az én olvasatomban Csabay Károly szövegéből olyasmit vélek kiérezni, ami explicit nincs benn kifejezve. A jövőre vonatkoztatott, esetenként kijelentő *jelen* idejű megfogalmazások olyan jelentéstöbbletet tartalmazó „metaállításokat” munkálnak ki bennem, miszerint a szerző már megvalósított (és csak ilyen formában elképzelhető) tényekről tudósítana. De ez csak egy „játékba hozott lehetőség”.

Amúgy a nyár elején az MKE Hajdú-Bihar Megyei Szervezete is eljuttatta a kérdésekre adott válaszait az illetékesekhez. Véleményünk nem minden ponton egyezett a Csabay Károlyéval. A modus vivendit pedig meg kellene találnunk, ha valaha is könyvtári törvényt akarunk.

Kiss Istvánné

A Könyvtári és Informatikai Kamara hírei

Az Év könyvtára cím odaítéléséről döntő bizottságba a kamara Krasznahorkai Gézát, a gyulai Mogyoróssy János Városi Könyvtár igazgatóját delegálta.

Szeptember 5-én tartotta legutóbbi ülését a könyvtári törvény előkészítésén dolgozó munkabizottság, amelyben a kamarát Ramháb Mária, a kecskeméti Kátóna József Könyvtár igazgatója képviseli.

A szakmai szervezetek bevonásával felmérés készül Magyarország kulturális állapotáról a Művelődési és Közoktatási Minisztérium irányítása alatt. Ennek részeként készült el dr. Skaliczki Juditnak „A könyvtárügy, a könyvtárak és a könyvtári rendszer helyzete 1985–1995 között” című tanulmánya. Az MKM Művészeti Főosztálya szeptember 24-ére megbeszélést szervezett, melyre a kamara elnökét is meghívták. A megbeszélés célja, hogy erre az anyagra támaszkodva megkísérelje meghatározni azokat az általánosítható tendenciákat, melyek segíthetnek egy új struktúra feltételrendszerének kialakításában.

Szeptember 17-én Kecskeméten, a Liga Szakszervezet Bács-Kiskun Megyei Könyvtárában tartotta szakmai napját a KIK Munkahelyi Tagozata. A megbeszélés témája a készülő könyvtári törvény volt. A törvény koncepciójáról a tagozat meghívására dr. Skaliczki Judit, a minisztérium Könyvtári Osztályának vezetője tartott előadást.

Szeptember 19-én elnökségi ülést tartott a Magyar Kulturális Szövetség. A megjelentek egyebek mellett megvitatták a közművelődési és a nonprofit törvény tervezetét és rámutattak a szükséges változtatásokra. A legnagyobb hiányszágnak mindkét törvénytervezet esetében azt tartották, hogy a feladatok mellé nem rendel megfelelő anyagi fedezetet. Felmerült az a kérdés is, hogy szükség van-e egyáltalán átfogó törvényre a közművelődésről, amikor ezt a területet a szaktörvényeknek kellene szabályozniuk. Többen is egyetértettek azzal a véleménnyel, hogy a szakmai törvények megfelelő előkészítésére és megfogalmazására kellene összpontosítani minden erőt. A nonprofit törvény egyik buktatója a résztvevők szerint a közhasznúság fogalmának meghatározása – illetve meghatározhatatlansága lehet.

A kamara Kisalföldi Tagozatát október elsejétől dr. Tuba László, a Kisfaludy Károly Megyei Könyvtár igazgatója képviseli.

A Nemzeti Kulturális Alap Könyvtári Szakmai Kollégiuma vezetőjének megkeresésére a KIK hangsúlyozta, hogy álláspontja szerint a könyvtári szakmai lapok támogatásának mértékét a lapok iránt megmutatkozó igénynek kell megszabnia.

Papp István kérésére részletes tájékoztatást adtunk az újraindult Könyvtári Levelező/lap jelenlegi helyzetéről. A lap legfőbb erénye, hogy gyorsan és alapo-

san igyekeznek tájékoztatni a könyvtárakat és a könyvtárosokat mindarról, ami a szakma számára fontos lehet. Emellett abban is egyedülálló, hogy fórumot biztosít a megszólalásra mindenféle könyvtártípusnak és minden könyvtárosnak, írta válaszelevelében a kamara.

Biczák Péter, a Pest Megyei Könyvtár igazgatója foglalta össze a KIK Megyei Tagozatának egyeztetett álláspontját a központi szolgáltatásokkal kapcsolatban. Az alapos vizsgálódások nyomán elkészült anyag hasznos lehet a további lépés lehetőségeinek megvitatásakor.

Vadász János a kamarát is felkérte, hogy segítse a Horn Gyula miniszterelnöknek írt levelében foglaltak érvényre jutását. A levélben Vadász János hivatkozik arra, hogy a három éves közalkalmazotti megállapodásban a kormány kötelezettséget vállalt a kulturális szaktörvények 1996 végéig történő megalkotására, „még hozzá úgy, hogy azok rögzítsék az állami és önkormányzati feladatokat, azok ellátásának módját és finanszírozását, valamint mindennek foglalkoztatási garanciáit”. Ennek ellenére „a készülő költségvetési törvény-előterjesztésben többletforrás sem az önkormányzatoknál, sem a központi fejezetekben nem lesz” – írja a KKDSZ elnöke, és a miniszterelnök soron kívüli intézkedését kéri.

A kamara képviselő-testülete szeptember 25-én tartotta meg legutóbbi ülését. Napirenden a Könyvtári Levelező/lap és az NKA könyvtári pályázatainak kérdései szerepeltek. A testület határozatban köszönte meg Király Istvánné medvezsernek és Fülöp Ágnesnek a lap megjelenéséért végzett munkájukat, továbbá külön köszönetet mondott Halász Bélának, az Eötvös Károly Megyei Könyvtár igazgatójának a lap nyomtatásához nyújtott segítségért.

A KIK is bekapcsolódik a Bartók Rádió október 26-i könyvtári napjának programjába, ennek a konkrét témáját is megtárgyalták a kollégák. Aznap 18,30 órakor a Magyar Rádió Márványtermében kibővített testületi ülés lesz „A jogállamiság gyakorlásához szükséges feltételek megteremtése a könyvtárakban” címmel. Erről az ülésről hangképek fognak szerepelni az adásban.

Hírlevél a Magyar Könyvtárosok Egyesülete tagjaihoz

Lezárva: 1996. szeptember 23.

60. szám

Hibaigazítás – Kedves Olvasók! Nem tévedés, ez a 60. szám! Az előző, augusztus 26-i keltezésű pedig az 59. volt, nem pedig az 53. (A nyomda ördöge nem alszik!) Elnézést kérünk.

Elnökségi ülés, 1996. szeptember 12. – A debreceni vándorgyűlés értékelését az 1997-es kecskeméti vándorgyűlés első előkészítő megbeszélése követte. Ezután Vajda Erik elnök és Poprády Géza – aki az OSZK képviselőjeként járt Pekingben – beszámolt az augusztusi IFLA-konferenciáról. A soron következő rendezvények közül a november 14-i KC-konferencia (amelynek szakszerű címe Központi katalógusok az elektronizáció korában lesz), majd a küldöttközgyűlés volt napirenden. Az elnökség még áttekintette, hogy hol tart az idei év munkatervének teljesítése, végül az „egyebek” előtt beszámolót hallgatott meg a könyvtári törvény előkészületeiről.

Küldöttközgyűlés – A szervezetek elnökei már levélben megkapták a küldöttközgyűlés előkészítésének menetrendjét, majd a küldöttek számát és a beszámoló jelentéshez szükséges tudnivalókat. A titkárság október 10-ig várja a szervezetek kétéves tevékenységéről szóló beszámolókat.

Szerzői jogi munkacsoport alakul – A szerzői jogi kérdések fontosságára való tekintettel az elnökség elhatározta, hogy a szakma álláspontjának kialakítása, különböző állásfoglalások és ajánlások kidolgozása érdekében szerzői jogi munkacsoportot hoz létre. Az érdeklődő és érdekelt kollégákat arra kérjük, hogy a munkacsoportnak szóló témajavaslatokat írásban jelezzék a titkárságnak. – Várjuk ezen kívül a munkacsoportba egy jogi kérdésekben jártas könyvtáros jelentkezését is, akit a tervek szerint megbízással foglalkoztatnánk. Bővebb felvilágosítást ad a titkárság. – Tervezzük az 1996. februári, nagy sikerű szerzői jogi szeminárium anyagának közreadását is. – Az elnökség javasolta emellett, hogy a Könyvtári Figyelő indítson szerzői jogi hírovertot.

Az IFLA a szerzői jogról – A pekingi IFLA-konferencián tették közzé a „Position paper on copyright in the electronic environment” c. állásfoglalást, amelyet jóváhagyott az IFLA Végrehajtó Tanácsa és Szakmai Tanácsa. A magyar fordítás hamarosan megjelenik a szaklapokban.

Országos Akkreditációs Bizottság (OAB) – Az OAB örömmel fogadta a KIK és az MKE közös ajánlatát, hogy a könyvtári tanszékek akkreditálása során könyvtári szakember szakértelmét is vegyék igénybe, és felkérte a KIK és az MKE elnökeit, hogy közösen jelöljenek egy személyt az OAB-be.

NKA-pályázatok 1997 – A könyvtári szakkollégium vezetője levélben kérte az MKE elnökét, hogy szeptember 30-ig tegyen javaslatot arra, milyen témákra lenne célszerű 1997-ben pályázatot meghirdetni.

Képzési Bizottság – Október 3-án lesz a Képzési Bizottság következő ülése, amelyen Tóth Gyula előterjesztését hallgatják meg a bizottság tagjai az akkreditáció, a képzés és továbbképzés aktuális kérdéseiről.

Pályázat – A Fókuszban a könyvtár NKA-pályázat 7. pontja (Nemzetközi kapcsolatok) keretében támogatást kértünk az EBLIDA munkájába való bekapcsolódáshoz.

Nonprofit törvény – Az MKE a következő észrevételeket fűzte a nonprofit törvény koncepciójához: javasolta a nonprofit működés fogalmának definiálását (és a nonprofit jelző használatát); az elérhető haszon maximumának meghatározását; annak rögzítését, hogy a haszon csak a szervezet tevékenységének fejlesztésére fordítható; kérte a nonprofit szervezetek vagyonszerzési módjának meghatározását; annak kimondását, hogy az állami vagy önkormányzati szervek törvényben rögzített ellátási felelőssége (pl. oktatási vagy könyvtári ellátási) változatlan abban az esetben is, ha a tevékenység ellátását nonprofit szervezetre ruházzák; túlzottnak ítélte a Nonprofit Felügyelet tervezett hatáskörét.

5. BOBCATSSS – E hírlevéllel párhuzamosan tesszük közzé a szaklapokban és a tanszékeken az előadókknak szóló felhívást és a részvételhez szükséges tudnivalókat. Itt csak felhívjuk a figyelmet a határidőkre: aki előadással jelentkezik, mielőbb küldje meg az összefoglalót a holland szervezőknek (a határidő: november 15.), a magyar résztvevők jelentkezését is november 15-ig várjuk az MKE titkárságának címén.

Magyar Könyv Alapítvány – Az MKM Könyv- és Irodalmi Osztályának felkérésére az MKE két kollégát javasolt az alapítvány kuratóriumába, Havas Katalint, a FSZEK tájékoztató könyvtárosát és dr. Murányi Lajost, az MTA Könyvtára gyarapítási osztályának vezetőjét.

Borsod Megyei Szervezet (BMSZ) – A BMSZ szeptember 17-én a Kassai Megyei Könyvtárban tartott szakmai napot. Kerekasztal-beszélgetésen látták vendégül dr. Urbán Lászlót: „Költözik a könyvtár... Hogyan tudja megvalósítani elképzelését az építész és a könyvtáros” címmel; a délutáni programban pedig a megyei könyvtár megtekintése szerepelt.

Gyermekkönyvtáros Szekció (GYSZ) – A Gyermekkönyvtáros Szekció sikerrel megrendezte a vándorgyűléssel párhuzamosan az 1. európai gyermekkönyvtáros találkozót. Sajnálatos módon, betegsége miatt elmaradt Heinz Buchmüllernek, az Osztrák Könyvtári Egyesület titkárnak vetítéssel kísért előadása az osztrák iskolai könyvtárakról. Az előadás szövegét írásban kézhez kaptuk, valószínűleg meg fog jelenni a 3K-ban.

Zempléni Könyvtárosok Szervezete (ZKSZ) – A ZKSZ a miliceñtenárium alkalmából augusztus 22-én kirándulást szervezett Ópusztaszerre. Halász Magdolna elnök arról értesítette a hírlevelet, hogy már a következő kiránduláson gondolkodnak. – Augusztus 28-án vezetőségi ülésen vitatták meg a Nemzeti Kulturális Alap Könyvtári Szakkollégiumának a könyvtári szakfolyóiratok támogatására vonatkozó kérdését. Álláspontjukat megküldték az MKE elnökségének.

IFLA-paperek, Peking – Az idei IFLA-konferencia három fő témája az elektronizáció, a szerzői jog és a térítés/ingyenesség kérdése volt. Az előadásokat tartalmazó köteteket ill. a helyben összegyűjtött egyéb papereket a KMK Szakkönyvtárban és a szombathelyi könyvtári tanszéken olvashatják el az érdeklődők.

Európa Tanács (ET) – Giuseppe Vitiellótól, az ET főtitkárságáról kisebb kiadványcsomag érkezett a titkárságra, amely az ET-nek a „Könyvek és archívumok” program keretében végzett tevékenységét dokumentálja. Ebben megtalálható a program 1992–1995-ös időszakáról szóló közbeszó jelentés, a folyamatban lévő munkálatokról szóló rövid tájékoztató, a Strasbourgban 1995. júniusában a nemzeti bibliográfiákról és a Books in print katalógusokról tartott szeminárium anyaga, valamint az Európai Parlament Kulturális, Ifjúsági, Oktatási és Médiabizottságánál tartott meghallgatáshoz készített anyag, az új technológiák hatásáról a nyomtatott sajtóra és kiadásra.

Könyvtárak az információs társadalomban – Dr. Csapodi Csaba számára, aki Magyarországot képviselte az Európai Unió és a Közép- és Kelet-Európai Országok 2., az Információs Társadalomról tartott Fórumán Prágában, az MKE elnöke angol és magyar nyelven emlékeztetőt készített a könyvtáraknak az információs társadalomban betöltött szerepéről és javaslatot tett egy e tárgyban tartandó panel-konferencia budapesti megrendezésére. Mindkét anyagot közölni fogja a 3K.

Tagdíj és adó – Többeket érdekelhet, hogy a Műszaki Szekció gazdasági felelősének kérdésére „Leírható-e az adóból a tagdíj?” az APEH a következőket válaszolta: „A tagdíjbefizetés nem minősül közcélú adománynak, így adókedvezményre nem jogosít.”

Előzetes rendezvénynaplár:

- 1996. október 8. A könyvtári állomány védelme és megóvása avagy amit a könyvtáros is megtehet... Állományvédelmi és restaurálási szeminárium (Társadalomtudományi Szekció), Szentendre, Pest Megyei Könyvtár
- 1996. október 21–25. A FID 48. kongresszusa, Graz
- 1996. október 22–26. Comfair 96. 9. Nemzetközi Számítástechnikai Telekommunikációs Szakkiállítás és Vásár, Budapest, BNV
- 1996. október 28–29. Kovács Máté-emlékülés (a KLTE Egyetemi és Nemzeti Könyvtára), Debrecen.
- 1996. október 28–november 1. DAT '96 konferencia, Budapest, Thermal Hotel Helia
- 1996. november 14. Központi katalógusok az elektronizáció korában (az MKE központi rendezvénye), Budapest, OSZK
- 1996. november 15–16. Könyvtári és információs feladatok a változó világban. Nemzetközi konferencia (Olvasószolgálati Szekció)
- 1996. november 28. Az MKE küldöttközgyűlése, Budapest, OSZK
- 1997. január 27–30. 5. BOBCATSSS szimpózium, Budapest, OSZK
- 1997. október 16–18. The Andrew W. Mellon Foundation Conference on Library Automation, Varsó

Állást keres: Többdiplomás, elismert szakmai eredményekkel, könyvtárvezetői gyakorlattal rendelkező 53 éves férfi könyvtáros intézménye megszűnése miatt állást keres. Jelige: Kvalifikált. – Raktárosi, könyvtári kisegítő munkát keres Jaksa Bálint, tel.: 175-6156. Gimnáziumi érettségivel, alapfokú számítógépes képesítéssel, angol nyelvismerettel rendelkezik. – Feldolgozóként, kölcsönzésben vagy olvasószolgálatban elhelyezkedne Vasani Lászlóné. Könyvtárkezelői és szabványügyintézői tanfolyamot végzett. Tel.: 325-5369. – Félállásban bármilyen munkakört vállalna Haralyi Krisztina, tel.: 113-6114. Az ELTE BTK-n végzett,

angol és norvég középfokú nyelvvizsgálója van. – Olvasószolgálati vagy feldolgozó munkát keres, lehetőleg közművelődési könyvtárban vagy művészeti intézményben, könyvtáros-asszisztens, aki könyvesbolti és antikváriumi szakeladói végzettséggel, angol középfokú és olasz alapfokú nyelvvizsgálóval is rendelkezik. Szabó Kinga, tel.: 221-9270 (lakás).

Állást kínál: A Nyílt Társadalom Archívum (1067 Budapest, Eötvös u. 14.) szerződéses munkaerőt keres teljes állásban 1996. október 15-től legkevesebb három hónapra, többnyelvű folyóirat-állományának angol nyelvű adatbázisban való leltározására az Archívum Kén utcai raktárában. A munkaviszony a leltározás befejezéséig tart. Feltételek: alapfokú angol nyelvtudás, számítógépes jártasság, pontosság. Jelentkezés a következő telefonszámokon: Koncz Judit 327-3257 vagy Dobó Katalin 327-3256, hétköznap 9–17 óráig. – Az Országgyűlési Könyvtár gyarapítási és feldolgozási osztálya munkatársat keres középfokú, esetleg felsőfokú könyvtárosi végzettséggel, angol nyelvtudással. Egyéb nyelvtudás előny. Jelentkezni az alábbi címen lehet: Budapest, Kossuth tér 1–3. Szinai Tivadarné osztályvezető, tel.: 268-4652.

*

Szerkeszti: Hegyközi Ilona

Cím: MKE titkárság, 1054 Budapest, Hold u. 6. Tel./fax: 111-8634

ELLA postafiók: H11200MKE@ELLA.HU

- [Jász-Nagykun-Szolnok megye](#)
- [Pest megye](#)
- [Somogy megye](#)
- [Szabolcs-Szatmár-Bereg megye](#)
- [Tolna megye](#)
- [Vas megye](#)
- [Veszprém megye](#)
- [Zala megye](#)

- Intézmény típusa szerint
 - [Oktatási intézmények](#)
 - [Kutatóintézetek](#)
 - [Cégek](#)
 - [Kormányzati és államigazgatási intézmények](#)
 - [Egyéb intézmények](#)

Legfrissebb bejegyzések

Magyar gopher szerverek listája

Magyar FTP szerverek listája

TELNET-tel elérhető szolgáltatások Magyarországon

Magyar vonatkozású newsgroupok

Újdonságok Magyarországon

Magyar szervereken tükrözött dokumentumok listája

Nemzeti Informatikai Stratégia

Magyar Elektronikus Könyvtár

Internet Expo Magyar Pavilon

Magyarországgal kapcsolatos információk

- [Időjárás-jelentés](#)
-
- [Magyar-angol és angol-magyar szótár](#)

- [Budapesti Tavasz Fesztivál '96](#)

Magyar vonatkozású információk külföldön

- [The CIA World Fact Book about Hungary](#)
- [Foreign languages for travellers - Hungarian](#)
- [The GNN Currency Converter - Hungary](#)

- [Hollósi Information Exchange \(HIX\)](#)

Nemzeti otllapok a Virtual Tourist segítségével

Európa

a Világ

